

Innvandring og innvandrere i Norden

En komparativ analyse

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2020 / 40

Lars Østby og Vebjørn Aalandslid

Lars Østby og Vebjørn Aalandslid

Innvandring og innvandrere i Norden

En komparativ analyse

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 4. november 2020

ISBN 978-82-587-1210-4 (trykt)
ISBN 978-82-587-1211-1 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

I denne rapporten presenteres en deskriptiv analyse av innvandringen til Norden og innvandrerne som bor her. Vi ser også på integreringen av innvandrerne, operasjonalisert med deres deltakelse i utdanning og arbeid i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Data er hentet fra Nordisk Ministerråds (NMR) database (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>). Ministerrådet finansierte i 2017 og 2018 et større arbeid med så langt som mulig å harmonisere data for innvandrere og integrering i de nordiske landene for året 2016. Den foreliggende rapporten er den første brede beskrivelsen basert på disse data. Den benytter også en del migrasjonsstatistikk hentet fra den statistikkdatabasen som Nordisk Ministerråd har vedlikeholdt som en del av Nordisk Statistisk Årbok helt siden 1960-tallet.

Datagrunnlaget er svært godt egnet til beskrivelse av flytterne og flyttingene, det er noen mangler for beskrivelse av deltakelsen i utdanning og arbeid, mens data for innvandringsgrunn finnes bare for Norge og Sverige, og de er så lite samordnet at de ikke kan brukes til komparative analyser.

Vi takker Nordisk Ministerråd for et interessant oppdrag og godt samarbeid, og håper at dette arbeidet kan bli grunnlag for en videre oppdatering av basen.

Statistisk sentralbyrå, 19. oktober 2020

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Dette prosjektet er en beskrivelse og analyse basert på nordiske komparative data for migrasjon og integrasjon, lagt inn i Nordisk Ministerråds tabelldatabase for nordiske data <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>.

Norden hadde 1.1. 2017 om lag 3 1/3 mill. innvandrere og 925 000 etterkommere, i alt 4 ¼ mill. med innvandrerbakgrunn. Nordens innbyggertall var 26,8 mill., så innvandrerne utgjorde 12,4 prosent av folketallet, og etterkommerne 3,5 prosent. Sverige hadde 51 prosent av Nordens innvandrere, og 37 prosent av befolkningen.

Ser vi på enkeltland, er det flere innvandrere fra Polen (240 000) enn fra noe annet land. Polen er største innvandringsland i Island og Norge, og betydelig også i Danmark og Sverige. Syria er det nest største landet (207 000), og det er etter 2016 kommet såpass mange at de nok er det største landet i 2020.

Det største antallet innvandring er til Sverige. I forhold til folketallet er det i hele perioden Island som har hatt flest innvandring. De nordiske landene har stort sett hatt netto innvandring hvert år siden 1990, som oftest størst til Sverige. Samlet netto innvandring 1990-2018 var nesten 2,7 mill., to tredeler av den samlede befolkningsveksten i Norden.

Deltakelse i utdanning og arbeid er vår operasjonalisering av integrering. Sammenhengen mellom deltakelse i utdanning og integrering er nok mer entydig blant etterkommerne enn blant innvandrerne. I de fire store nordiske landene er 30-40 prosent av innvandrerne i alder 16-29 år under utdanning, i Island med så stor arbeidsinnvandring bare 20 prosent.

Innvandrere fra Thailand og Somalia har gjennomgående store andeler i videregående skole. Relativt lave andeler i videregående utdanning har innvandrere fra Tyrkia, India og Kina, men India og Kina har høye andeler i høyere utdanning. Thailand og Somalia har, sammen med Syria, de laveste andelene som er under høyere utdanning.

Sysselsettingen under ett er noe høyere i Sverige enn i Norge og Danmark, og mye høyere enn i Finland. Innvandrerne har gjennomgående mye lavere sysselsetting enn den øvrige befolkningen, 25 prosentpoeng i Sverige, 20 prosentpoeng i Danmark og Finland, og «bare» 15 prosentpoeng i Norge.

Finland har lavest sysselsetting for innvandrere fra de fleste land og regioner, fulgt av Danmark. Norge har høyere sysselsetting enn Sverige for dem fra arbeidsinnvandringsland, mens Sverige har klart høyest sysselsetting for dem som kommer fra flyktingeland.

Etterkommerne har gjennomgående høyere sysselsetting i Sverige og lavere i Finland enn i de andre landene. Etterkommerne har høyere sysselsetting enn innvandrerne i mange grupper, til tross for at relativt mange er så unge at de fortsatt er under utdanning. Det er klart mindre forskjeller i sysselsettingen etter landbakgrunn for etterkommere enn det er for innvandrere.

For Sverige og Finland øker sysselsettingen hele tiden med botid, slik at dem med mer enn 15 års botid har høyere sysselsetting enn alle med kortere botid. I Danmark og Norge øker sysselsettingen fram til 8-15 års botid, men så blir det tydelig nedgang for dem med mer enn 15 års botid, 8 prosentpoeng i Danmark og 5 prosentpoeng i Norge.

Abstract

This project is a descriptive analysis based on Nordic comparative data for migration and integration, in the Nordic Council of Ministers table data base for Nordic data: <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>.

The Nordic countries (Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden) had 1 January 2017 about 3 1/3 million immigrants and 925 000 descendants, all together 4 1/4 million persons with immigrant background. The total population of Norden was 26,8 million, immigrants were 12,4 per cent of the population, descendants 3,5 per cent. Sweden had 51 per cent of the immigrants in Norden, and 37 per cent of the total population.

Considering single countries, there are more immigrants from Poland (240 000) than from any other country. Poland is the largest immigrant country for Iceland and Norway, and important also for Denmark and Sweden. Syria has the second largest number of immigrants (207 000), and so many have arrived after 2016, probably making the number of Syrians the largest from any country in 2020.

The largest number of immigrants goes to Sweden. Relative to the population size, Iceland has had more immigrants than the rest every year since 1990. Every Nordic country have had net immigration almost every year since 1990, most of the years with Sweden on the top. Total net immigration to Norden 1990-2018 was almost 2,7 million, two thirds of the total population growth in Norden in the period.

Participation in education and work is our operationalisation of integration. The connection between participation in education and integration is more clearly among descendants than among immigrants.

Generally, immigrants from Thailand and Somalia has large proportions in secondary school. Immigrants from Turkey, India and China have relatively moderate participation on that level. Both India and China have high proportions in higher education. Immigrants from Thailand and Somalia have, together with Syria, lower participation in higher education than immigrants from other countries.

The overall employment rate is somewhat higher in Sweden than in Norway and Denmark, and much higher than in Finland. Immigrants in general have much lower employment rate than the rest of the population, 25 percentage points lower in Sweden, 20 percentage points in Denmark and Finland, and “only” 15 percentage points in Norge.

The lowest employment rates for immigrants from most countries and regions, has Finland, followed by Denmark. Norway has higher employment rates than Sweden for immigrants from labour migrant countries, whereas Sweden has significantly higher employment rates for those coming from refugee countries.

Descendants have generally the highest employments rates in Sweden, and the lowest in Finland. In spite that many descendants are so young that they still are in education, they have higher employment than immigrants in many groups. Country background means less for employment of descendants than for immigrants.

In Sweden and Finland, the employment increases with duration of stay. In Denmark and Norway, the employment reaches its maximum after 8-15 years of stay.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Bakgrunn	7
2. Hvor mange innvandrere, og hvor kommer de fra	10
2.1. Innvandrere og innvandrerandeler	11
2.2. Etterkommerne.....	17
2.3. Sum av innvandrere og etterkommere	19
2.4. Botid.....	20
2.5. Innvandringsgrunn	21
3. Migrasjonsmønster	23
3.1. Innvandring	23
3.2. Utvandring.....	27
3.3. Nettoflytting	30
3.4. Oppsummering av migrasjonsmønster	32
4. Utdanning	34
4.1. Innvandrernes deltakelse i videregående og høyere utdanning	34
4.2. Andelen som ikke fullfører videregående utdanning blant dem som begynner	37
4.3. Utdanningsnivå blant innvandrere og etterkommere.....	37
4.4. Innvandringsgrunnenes betydning for utdanningsforskjeller	38
4.5. Oppsummering av utdanningsforskjeller	39
5. Yrkesdeltaking	40
5.1. - blant innvandrere	40
5.2. - blant etterkommerne	42
5.3. Øker yrkesdeltakingen med botid i alle landene?.....	43
5.4. Betydningen av botid varierer med innvandringsgrunn	45
5.5. Oppsummering.....	46
6. Hva med dem som er hverken i arbeid eller utdanning?	47
6.1. Innvandrerne.....	47
6.2. Etterkommerne.....	48
7. Sammendrag og konklusjoner	50
Referanser	55
Figurregister	57
Tabellregister	58

1. Bakgrunn

Det er i noen år gjort spredte forsøk på å analysere innvandring og integrering i Norden med utgangspunkt i komparative data. De nordiske landene har en innvandringshistorie med mange fellestrekk, men også med interessante forskjeller. Innvandringspolitikken og den samfunnsstruktur som møter innvandrerne har også sterke fellestrekk, men igjen med interessante forskjeller. Personstatistikken i alle fem land baserer seg på utnytting av de sentrale personregistre som finnes i landene. Registerne kan nok ha sine ulikheter, men med utgangspunkt i data på individnivå er det mulig å etablere helt sammenliknbare data på flere områder. Denne tilgangen på registerdata for hele befolkningen var lenge ganske unik for de nordiske landene, men nå blir det gradvis flere land som etablerer befolkningsregistre, og bruker dem til statistiske formål. De fleste land er avhengige av utvalgsdata for å gjøre sammenlikninger. Forfatterens arbeid over lang tid med komparative data i Eurostat, tilsier at det er svært vanskelig å få fullgodt harmoniserte data med utvalgsundersøkelser eller folketellinger som grunnlag.

En fordel ved registerdata framfor utvalgsdata er at de gir grunnlag for analyser av små grupper siden de ikke har noen utvalgsusikkerhet. Når en sammenlikner små grupper, er det imidlertid enda viktigere enn ved større grupper at alle definisjoner er strikt harmoniserte. Sammenlikninger av små grupper er sårbare for selv små forskjeller i definisjoner. For vår analyse betyr det at vi her kan sammenlikne det enkelte nordiske lands innvandrere fra mange enkeltland. Det har det ikke vært grunnlag for tidligere.

Den nordiske statistikkbanken som Nordisk Ministerråd (NMR) har etablert som grunnlag for å beskrive og analysere de nordiske landene, inneholder data for de fem store nordiske landene, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, fra alle statistikkens hovedområder, som befolkning, utdanning, arbeid, valg, helse, kultur, næringsliv, priser, økonomi etc. Det er disse landene som er dekket i den nye samlingen av data for migrasjon og integrasjon. På de områdene i basen hvor det er mulig og naturlig, er det tatt med tall også for Færøyane, Grønland og Åland. Mange tall, for eksempel befolkningsdata går tilbake til 1990, noen tall enda lenger tilbake, og noen har kortere eller ingen tidsserier. Historiske befolkningstall går tilbake til 1850.

Nordisk Ministerråd har finansiert og etablert en nordisk database gjennom prosjektet «Nordic comparative measures on migration and integration» med så langt som mulig komparative tall for innvandrere og deres barn født etter innvandringen, og hvordan deres deltakelse i utdanning og arbeid er, og har utviklet seg med botid. Prosjektet bygger på et samarbeid mellom de nordiske statistikk-kontorene, som har tatt utgangspunkt i sine individdata og laget tabeller basert på de identiske kriterier for aggregering av data. De nordiske landenes registerdata (folkeregister og registre koplet til det) er bygd opp på like nok definisjoner til at dette er mulig. Det er første gang det presenteres strikt harmoniserte/sammenliknbare tall på innvandrings- og integrasjonsfeltet i Norden. Dataene er samlet i en statistikkbank: <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>.

De første resultatene fra prosjektet om migrasjon og integrasjon ble presentert av Vebjørn Aalandslid (SSB) ved NMRs seminar i København i november 2018 og ved Nordisk Statistikermøte i Helsinki 2019 (Aalandslid et al. 2019). Fortsatt (midt i 2020) inneholder denne delen av «banken» data bare for ett år (2016/2017), men det arbeides med neste årgang, og med å få en rutinemessig oppdatering, slik det er for de andre områdene i NMRs database. Flere årganger vil etter hvert gjøre det mulig å gjennomføre bedre komparative analyser av tidsutviklingen enn det våre

botidsdata gir grunnlag for, og vi får grunnlag også for å følge utviklingen framover. Det vil også være nyttig om dataene kunne suppleres med informasjon om innvandreres og etterkommeres arbeidsledighet, yrke og inntekt, og etter hvert andre data som analysene vil vise er ønskelige. Det bør også være mulig å få mer demografiske data, både om innvandrernes og deres barns demografiske atferd, til sammenlikning med dem som ikke er innvandrere.

Ved de statistiske sentralbyråer i Danmark (Bjerre, Descher og Tofting, 2019) og Sverige (Lundström og Wikström, 2018) er det gjort et par enkle analyser av de data som nå ligger i databasen. I vår rapport vil vi analysere dataene videre, med disse to arbeidene som utgangspunkt. Disse rapportene tok sikte på en dansk og svensk kontekst, vår analyse skal plasseres inn i en norsk virkelighet. Disse to arbeidene inneholder beskrivelser av innvandrernes integrering i utdanning og arbeid som er relevante også i norsk sammenheng. Vi vil også videreføre noen problemstillinger fra NMRs prosjekt «Nordic integration and settlement policies for refugees» (Hernes et al. 2019), og støtte oss også på Staver, Brekke og Søholt (2019). Nordisk Ministerråd finansierte i 2010 og 2011 prosjektet Scandinavia's Population Groups Originating from Developing Countries: Change and Integration (Bevelander et al. (2014), spesielt for Norge, Østby (2013)). Dette prosjektet hadde samlet særlig mye demografiske data, og noe om deltakelse i utdanning og arbeid, men omfattet bare innvandrere med bakgrunn i de seks mest interessante landene for Skandinavia (Danmark, Norge og Sverige) på det tidspunktet.

De ulikhetene i innvandringspolitikk som etter hvert har utviklet seg mellom de nordiske landene ville sikkert kunnet gi grunnlag for interessante analyser, men det å samle inn data om slik politikk ligger klart utenfor vårt prosjekts rammer. En grundig beskrivelse av nordisk innvandringspolitikk finnes hos Brochmann et al. 2012. Integrasjonspolitiske aspekter tas opp både av Hernes et al. 2019 og Staver et al. 2019. Generelle oversikter over de enkelte landenes innvandrings- og integreringspolitikk finnes i MIPEX (Migrant Integration Policy Index) (2015), og for tre tidligere tidspunkt. Neste utgave, som dekker politikken i perioden 2014-2010 ventes å komme ved utgangen av 2020.

De nordiske landenes innvandringsmyndigheter hadde i noen år fram til 2013 et samarbeid om en samling såkalte «Fickfakta» (Arbetsmarknadsdepartementet, 2013). Utgangspunktet var det statistikkgrunnlaget som allerede fantes i landene. Manglende harmonisering på basis av individdata gjorde at prosjektet ikke kunne dekke det behovet som den nye databasen nå dekker. IMDi fikk i 2016 gjort en komparativ beskrivelse av integreringen i Skandinavia (Tronstad 2016). Beskrivelsen var basert på tall fra OECD og Eurostat, og måtte dermed bruke data som ikke var standardisert, og mange land har som nevnt data bare fra utvalgsundersøkelser.

De enkelte statistikkkontorene har arbeidet med komparative beskrivelser, og på den måten lagt grunnlaget for dette prosjektet. Fra Norge har vi Olsen (2012), som ser særlig på unge i arbeid og utdanning, og Pettersen og Østby (2013). Ingen av disse tidligere analysene kunne basere seg på fullt harmoniserte data, og nytten for komparative formål er nok preget av det. De har heller ikke hatt tilgang på data fra alle nordiske land for alle statistikkområder, men noen av dem har hatt tilgang på flere variable enn det NMRs database foreløpig har.

Som nevnt inneholder denne statistikkbanken også harmoniserte befolkningstall og flyttetall, noen tallserier vi skal bruke går tilbake til 1990. Disse tallene er ikke mye brukt til komparative beskrivelser av de nordiske landenes migrasjonsmønster, og en slik beskrivelse mener vi er nødvendig for å forstå utviklingen i innvandrernes integrasjon. Vi vil utnytte også disse tallene i denne rapporten for å få en bredere forståelse av migrasjonsmønstre som ligger bak den målgruppen som prosjektet har, nemlig befolkningen i Norden med innvandrerbakgrunn.

Om databasen

Databasen er et samarbeidsprosjekt mellom statistikk-kontorene i Norden for å harmonisere nordisk registerstatistikk på innvandrings- og integreringsfeltet. Vår registerstatistikk kan gi svært detaljert statistikk på disse feltene, og dermed gi grunnlag for helt andre analyser enn det utvalgsundersøkelser kan. Det er en del små variasjoner i hvordan de enkelte landene definerer og operasjonaliserer variable, slik at det er lagt ned et betydelig arbeid i en strikt harmonisering av datagrunnlaget. Arbeidet har vært finansiert av Nordisk Ministerråd, og dataene er lagt inn en omfattende web-basert nordisk statistikkbank (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>) som de etablerte i 2006. Dette var en videreføring av den tabellsamlingen som ble etablert knyttet til Nordisk Statistisk Årbok på 1960-tallet. Statistikkbanken inneholder tabeller fra alle statistikkens hovedområder, tabellene fra vårt prosjekt er samlet under overskriften «Integration and migration». Tallene dekker foreløpig bare en årgang, slik at de gjelder året 2016 eller status per 1.1. 2017. Det er nå blitt enighet om et opplegg som gir årlig oppdaterte tall, slik at det etter hvert også blir tidsserier tilgjengelig.

2. Hvor mange innvandrere, og hvor kommer de fra

Som bakgrunn for å forstå hvordan veksten i antallet innvandrere har skjedd, og for å forstå innvandrernes integrering, er det nyttig å vite hvor mange innvandrere er, hvor de kommer fra, og når de kom. Vi bør kort og godt vite hvem vi analyserer. Det må her legges til at i databasen brukes betegnelsen 'Foreign-born with two foreign-born parents' eller 'Utenlandsfødte med to utenlandsfødte foreldre'. I rapporten har vi gjennomgående valgt å bruke betegnelsen 'innvandrere' for denne gruppen. For å forstå innvandringens betydning for den demografiske utviklingen, bør vi også ha oversikt over hvor mange barn innvandrerpar har fått etter innvandringen. Dette er den gruppen vi i Norge kaller norskfødte med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre, og som i den nordiske databasen kalles «descendants» (etterkommere). Av språklige grunner vil vi bruke den betegnelsen «etterkommere» i denne rapporten. Når vi av og til omtaler innvandrere og etterkommere som en samlet gruppe, bruker vi betegnelsen «personer med innvandrerbakgrunn», eventuelt fra et bestemt land eller region.

Vi vil i dette kapitlet omtale innvandrere og etterkommerne hver for seg, og gi noen få sumtall til slutt. Tidligere var det mer vanlig å omtale de to gruppene samlet fordi det store flertallet av etterkommerne var så unge at de ikke hadde noen «egen» demografisk atferd, og hadde heller ikke levekår som var annerledes enn deres foreldres. Nå er det blitt såpass mange etterkommere i voksen alder i flere av de nordiske landene at det er meningsfylt å studere deres utdanningsvalg og yrkesaktivitet, og derfor gir vi også en separat beskrivelse av gruppens størrelse og sammensetning. Siden de er født og oppvokst i det landet de bor i, bør deres integrering møte færre hindringer enn det innvandrerne møter. I Norge har vi flere grundige beskrivelser av denne gruppen, se for eksempel Dalgard (2018) og Kirkeberg et al. (2019).

Blant innvandrere i hvert land er mellom 88 og 91 prosent eldre enn 19 år. Blant etterkommerne varierer det mye mer; Island 6 prosent, Finland 12 prosent, Norge 21 prosent, Danmark 34 prosent og Sverige 43 prosent (tabell 2.1). Disse store forskjellene i etterkommernes aldersfordeling henger sammen med ulik innvandring de siste 50 årene. Finland og Island har først nylig fått innvandring av betydning. Norge har også hatt en stor del av sin innvandring de senere år, og dermed er det mange av innvandrernes barn som ikke er ruppet å bli voksne. Den store innvandringen til Danmark startet litt før den norske, og Danmark har etter år 2000 hatt en mer begrenset nettoinnvandring (tabell 3.4), mens antallet inn- og utvandring har holdt seg relativt høyt (tabell 3.1 og 3.2). Andelen eldre blant etterkommerne vokser derfor raskere enn om nettoinnvandringen var blitt opprettholdt på tidligere nivå. Det er mange voksne etterkommere i Sverige, dels fordi det har vært en langvarig innvandring fra mange deler av verden, og dels på grunn av den store innvandringen fra Finland omkring 1970. En tredel av de voksne etterkommerne i Sverige har finsk bakgrunn. Blant etterkommere i Sverige i alderen 40-59 år, har hele 55 prosent bakgrunn fra Finland. Tallene er hentet fra tabell CITI03 i <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>, og noen hovedtall er tatt inn i tabell 2.1.

Tabell 2-1 Innvandrere, etterkommere og øvrig befolkning etter alder. 1.1. 2017

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Absolutte tall					
Innvandrere					
Alle	569 667	306 840	35 997	724 987	1 687 597
0-19 år	52 251	37 773	3 100	89 423	205 467
20-49 år	365 350	201 432	26 082	477 436	897 986
50+ år	152 066	67 635	6 815	158 128	584 144
Etterkommere					
Alle	168 017	57 947	4 473	158 764	535 095
0-19 år	111 460	51 010	4 186	125 299	305 308
20-49 år	52 961	4 815	184	30 689	183 129
50+ år	3 596	2 122	103	2 776	46 658
Øvrig befolkning					
Alle	5 011 085	5 138 510	297 879	4 374 566	7 772 461
0-19 år	1 147 207	1 104 059	81 473	1 048 008	1 779 831
20-49 år	1 802 809	1 844 363	113 984	1 644 870	2 836 051
50+ år	2 061 069	2 190 088	102 422	1 681 688	3 156 579
Alle bosatte					
Alle	5 748 769	5 503 297	338 349	5 258 317	9 995 153
0-19 år	1 310 918	1 192 842	88 759	1 262 730	2 290 606
20-49 år	2 221 120	2 050 610	140 250	2 152 995	3 917 166
50+ år	2 216 731	2 259 845	109 340	1 842 592	3 787 381
Relative tall					
Innvandrere					
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0-19 år	9,2	12,3	8,6	12,3	12,2
20-49 år	64,1	65,6	72,4	65,9	53,2
50+ år	26,7	22,0	18,9	21,8	34,6
Etterkommere					
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0-19 år	66,3	88,0	93,6	78,9	57,1
20-49 år	31,5	8,3	4,1	19,3	34,2
50+ år	2,1	3,7	2,3	1,7	8,7
Øvrig befolkning					
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0-19 år	22,9	21,5	27,4	24,0	22,9
20-49 år	36,0	35,9	38,3	37,6	36,5
50+ år	41,1	42,6	34,4	38,4	40,6
Alle bosatte					
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0-19 år	22,8	21,7	26,2	24,0	22,9
20-49 år	38,7	37,3	41,5	40,9	39,2
50+ år	38,6	41,1	32,3	35,0	37,9

Kilde: CITI03 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

2.1. Innvandrere og innvandrerdeler

Samlet antall registrerte innvandrere i de fem nordiske landene 1. januar 2017 var 3 325 000 (tabell 2.3), eller 12,4 prosent av folketallet. Fordelingen er ikke lik hverken mellom eller innen de nordiske landene, og vi skal i det følgende se litt på de enkelte landene. Som grunnlag for dette, kan det være nyttig å vite at Norden 1.1. 2017 hadde 26,8 millioner innbyggere (se tabell 2.1), 37 prosent bodde i Sverige, om lag 20 prosent i Danmark (21,4 prosent), Finland (20,5 prosent) og Norge (19,6 prosent), og 1,3 prosent av Nordens befolkning bodde i Island.

Sverige har det klart største antall innvandrere, litt flere enn i resten av Norden til sammen, med 1,7 millioner ved inngangen til 2017 (tabell 2.1). De utgjorde 17,0 prosent av folketallet i Sverige på det tidspunktet. Til tross for at innvandring av betydning er nyere i Norge enn i Danmark, var det i Norge nå blitt flere innvandrere enn i Danmark, 725 000, eller 13,8 prosent av folketallet mot 570 000 (9,9 prosent) i Danmark. I forhold til folketallet hadde også Island med 10,6 prosent nå fått relativt sett flere innvandrere enn Danmark, men antallet er selvfølgelig mye mindre, 36 000. Finland har færre innvandrere enn de tre andre store nordiske landene, 307 000, og laveste andel i Norden, 5,6 prosent av folkemengden.

Kjønnsfordelingen blant innvandrerne er ganske ulik i de nordiske landene, se tabell CITI03 i <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>. Antallet kvinner er bare 90 prosent av antallet menn blant innvandrerne i Norge, 95 prosent i Finland og Island, mens antall menn og kvinner er likt i Danmark og Sverige. Blant arbeidsinnvandrere, som det er mange av i Norge, er det oftest et klart flertall av menn. Det er det også blant de første flyktningene i store flyktningestrømmer, men det jevner seg ut som tiden går. I Sverige var 41 prosent av flyktningen fra Syria kvinner, og 51 prosent av dem fra Bosnia-Hercegovina. Blant innvandrere fra Finland i Sverige, var hele 60 prosent kvinner.

De største innvandrergroppene

Med sin størrelse og store innvandring, er det som ventet at Sverige har flere innvandrere enn de andre nordiske landene fra alle verdensregioner (se tabell 2.2 og 2.3), målt i absolutte tall. Sett i forhold til folke mengden har Sverige også flest fra de fleste regioner, men det er en langt større andel av landets befolkning i Island enn i Sverige som kommer fra EU utenom Norden, 7 prosent. I Norge er 5 prosent av befolkningen innvandrere fra EU utenom Norden. Både i Sverige og Danmark gjelder dette 3 prosent av befolkningen. Allerede her ser vi betydelige forskjeller mellom de nordiske landenes migrasjonsmønstre.

Etter EU-innvandrere på Island, er den relativt sett største innvandrergroppen de fra Asia som bor i Sverige, hvor de 1. januar 2017 utgjør 6,5 prosent av folketallet. I Norge og Danmark utgjør denne gruppen knapt 4 prosent av folketallet. I Finland er det nesten like mange fra EU utenom Norden som fra resten av Europa, for Finlands vedkommende hovedsakelig Russland og andre stater i det tidligere Sovjet. Island har 12 ganger så mange fra EU som fra Europa utenom EU.

Tabell 2-2 Innvandrere og etterkommere etter verdensregion, og etter annet nordisk land. 2017

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Innv.	Etterk.	Innv.	Etterk.	Innv.	Etterk.	Innv.	Etterk.	Innv.	Etterk.
Alle	569 667	168 017	306 840	57 947	35 997	4 473	724 987	158 764	1 687 597	535 095
Danmark	.	.	557	42	672	44	19 494	1 953	37 951	9 745
Finland	3 459	486	.	.	159	3	6 333	660	150 443	76 380
Island	7 631	1 240	133	3	.	.	7 883	821	5 534	1 011
Norge	16 008	1 469	682	54	264	2	.	.	35 907	6 434
Sverige	14 740	1 911	4 661	1 854	350	5	36 315	2 951	.	.
Sum de andre nordiske land	41 838	5 106	6 033	1 953	1 696	68	70 025	6 385	229 835	93 570
EU28/EØS (eks. Norden)	184 442	19 892	82 107	8 303	23 766	2 749	258 783	28 934	327 280	70 693
Resten av Europa	51 392	19 061	80 220	16 084	1 966	425	57 745	16 287	195 683	79 999
Afrika	42 916	21 522	32 537	12 580	1 006	171	90 501	30 610	190 449	66 713
Asia	220 450	99 650	88 413	16 676	5 016	860	213 987	72 420	651 352	201 813
Nord-Amerika og Oseania	14 240	1 107	4 900	397	1 127	19	12 408	806	21 500	1 399
Sør- og Mellom-Amerika	12 999	1 216	5 829	345	967	61	21 538	3 322	70 220	20 726
Ukjent eller statsløs	1 390	463	6 801	1 609	453	120	1 278	182

Kilde: CITI03 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Tabell 2-3 Innvandrere og etterkommere etter verdensregion, og etter annet nordisk land. Norden i alt. 2017

	Innvandrere	Etterkommere	Alle
Alle	3 325 088	924 296	4 249 384
Danmark	58 674	11 784	70 458
Finland	160 394	77 529	237 923
Island	21 181	3 075	24 256
Norge	52 861	7 959	60 820
Sverige	56 066	6 721	62 787
Sum de andre nordiske land	349 427	107 082	456 509
EU28/EØS (eks. Norden)	876 378	130 571	1 006 949
Resten av Europa	387 006	131 856	518 862
Afrika	357 409	131 596	489 005
Asia	1 179 218	391 419	1 570 637
Nord-Amerika og Oseania	54 175	3 728	57 903
Sør- og Mellom-Amerika	111 553	25 670	137 223
Ukjent eller statsløs	9 922	2 374	12 296

Kilde: CITI03 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Innvandrere fra de andre nordiske landene

Den største gruppen fra ett enkeltland i noe nordisk land er innvandrere i Sverige med bakgrunn fra Finland, enn så lenge. Det i alt 150 000 innvandrere fra Finland i Sverige (tabell 2.2), 1,5 prosent av Sveriges befolkning. De andre nordiske landene har til sammen bare 10 000 innvandrere fra Finland. Det antallet finner som nå bor i Sverige, utgjør 2,7 prosent av dagens folketall i Finland. For om lag 50 år siden var det en betydelig utvandring fra Finland til Sverige, men i de senere årene har denne strømmen vært langt mindre. Etter 1991 har det vært omtrent balanse i flyttingene mellom de to landene, og det er snakk om en størrelsesorden på bare 3 000 flyttere hver vei hvert år (tabell MIGR03 i NMRs database <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>). Det store antall finner i Sverige skriver seg fra den store utvandringen knyttet til høy arbeidsløshet, eksportproblemer og sterk inflasjon noen år fram til 1970. Landets folketall sank fra 1968 til 1970. Så mye som en tredel av innvandrerne fra Finland til Sverige er 70 år eller eldre, og ytterligere nesten halvparten er mellom 50 og 69 år (CITI03 i <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>). Til sammenlikning med de 150 000 innvandrerne fra Finland i Sverige, er det knapt 5 000 svenske innvandrere i Finland.

Mellom de andre nordiske landene er balansen mye bedre. Til tross for den store arbeidsinnvandringen til Norge på slutten av 1990-tallet og 2008-2012, er det like mange innvandrere fra Sverige i Norge, som fra Norge i Sverige, 36 000 (tabell 2.2). Svært mange av de svenske ungdommene som har svart på den store etterspørselen etter arbeidskraft i Norge flytter tilbake etter noen få år. Det er i perioder ganske store strømmer mellom Sverige og Norge, men siden mange flytter tilbake, påvirkes ikke bestandstallene så mye. Det er over dobbelt så mange danske innvandrere i Sverige som svensker i Danmark, 38 000 mot 15 000.

Fra Europa utenfor Norden

Vi ser så litt nærmere på hvordan innvandrere fra enkelte europeiske land utenfor Norden fordeler seg i de nordiske landene, tabell 2.4 og 2.5. Vi så tidligere at Island, og så Norge har relativt flest innvandrere fra de ikke-nordiske EU-landene, men i absolutte tall er det flest i Sverige for de fleste landene. Flest innvandrere til

Hvordan behandle tidligere land som Sovjet og Jugoslavia?

Vurderingen av hvilket land som har flest innvandrere til de nordiske landene, vil være preget av hvordan tidligere land som Jugoslavia og Sovjet blir behandlet i statistikken etter oppløsningen. I Norge er alle innvandrere fra disse landene som kom før landene ble oppløst, fordelt mellom de nye landene man antok de kom fra. For Norge er det altså ikke oppgitt noen innvandrere fra de tidligere landene Sovjet og Jugoslavia i tabell CITI03 i <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>. Resten av Norden oppgir tall både for de tidligere to landene, og de landene som har oppstått etter de gamles oppløsning. Ved å studere tallene nøyer, kan det se ut som om de nye landene ikke nødvendigvis er tatt inn i statistikken fra deres dag 1. Særlig tallene for Jugoslavia synes uklare, med stadig nye oppdelinger og med land som Serbia og Montenegro, som eksisterte bare 2003-2006, og Kosovo. De erklærte seg selvstendig i 2008, men i 2019 er de fortsatt anerkjent bare av halvparten av verdens land. Vi skal noen steder for å illustrere størrelser oppgi tall for summen av de tidligere landene og deres etterfølgerland. Dette er nok tall av lavere kvalitet enn for land som har vært uendret i hele observasjonsperioden. Enda vanskeligere er det å forstå hvordan disse oppdelte landene er behandlet i MIGR01-MIGR05 i <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>, tabeller som er etablert lenge før vårt prosjekt kom på banen.

Norden fra disse EU-landene kommer fra Polen, 240 000. Dette er den største gruppe innvandrere i Norden fra et enkelt land. Fire prosent av innbyggerne på Island er innvandret fra Polen (nesten 14 000 personer), og nesten 2 prosent i Norge (97 000 personer). Sverige har litt færre enn Norge, 86 000 (0,9 prosent av folketallet), og Danmark 0,7 prosent (39 000). Til tross for at det lenge var mange flere polakker i Danmark og Sverige enn i Norge, er det nå både absolutt og relativt flest i Norge. I Finland er innvandringen fra Polen av liten betydning, knapt en promille av folketallet (4 500).

Summen av de antall innvandrere som oppgis for tidligere Sovjet og for de 15 landene som føres videre, er hele 320 000. Dette er den klart største gruppen i Norden, men vi mener det er urimelig å betrakte disse 320 000 som å ha bakgrunn fra samme land. Det var først etter Sovjetunionens oppløsning det ble mulig med storstilt utvandring fra land som Russland, Estland og Litauen. Flest er det fra Litauen, med 64 000. Fra hvert av landene (tidligere) Sovjetunionen, Estland og Russland er det rundt 60 000. Det store flertall fra Sovjet og Estland bor i Finland, i alt 100 000. Norge har tre av fem litauere i Norden. Innvandrerne fra dagens Russland er jevnere fordelt mellom de nordiske landene. 40 prosent av Finlands samlede innvandrerantall kommer fra land i tidligere Sovjet, Sovjetunionen inkludert. Dette utgjør mer enn to prosent av Finlands befolkning.

Om vi summerer landenes oppgaver for «Tidligere Jugoslavia» med alle åtte etterfølgerrepublikker som er eller har vært, blir samlet antall innvandrere i Norden fra dette området 250 000, altså den største europeiske gruppen (Sovjet ikke regnet med i Europa) i Norden om hele området tas under ett. Tidligere Jugoslavia blir største gruppe i Sverige, men ikke i de andre landene. Mye av utvandringen til Norden er blitt forårsaket nettopp av krigene knyttet til Jugoslavias oppdeling, og å slå sammen tall for EU-landene Slovenia og Kroatia med Nord-Makedonia og Kosovo gir ikke god mening. Summerer vi tallene de nordiske landene oppgir, kommer Bosnia-Hercegovina som tredje største europeiske land, med 90 000 innvandrere. Men som vi nevnte, i noen lands statistikk kommer «Tidligere Jugoslavia» som et stort land, og mange herfra er opprinnelig fra Bosnia-Hercegovina eller et annet av dagens land. Heller ikke tall for de andre tidligere jugoslaviske statene vil være noenlunde sikre.

Det nest største gruppen av innvandrere fra de nåværende europeiske landene er fra Tyskland, Norden har litt over 100 000 innvandrere herfra. De fordeler seg ganske jevnt mellom de nordiske landene. Med unntak av Finland, kommer om lag en halv prosent av innbyggere i hvert land fra Tyskland. Det er mange innvandrere i Norden fra EU-landene i det tidligere Øst-Europa. Dette settes ofte i forbindelse med mangelen på arbeidsplasser i disse landene og etterspørsel etter (billig) arbeidskraft i Norden. Fra Romania, som sammen med Bulgaria ble EU-medlem tre år etter de første landene fra det tidligere Øst-Europa, er det kommet mange de seinere årene, og relativt flest til Danmark. Det er nesten like mange fra Litauen som fra Romania i Norden, og godt over halvparten av litauerne befinner seg i Norge.

Tabell 2-4 Innvandrere og etterkommere fra utvalgte ikke-nordiske land, 2017

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Innv.	Etterk.	Innv.	Etterk.	Innv.	Etterk.	Innv.	Etterk.	Innv.	Etterk.
Estland	1 473	149	45 168	5 377	125	13	4 944	435	9 882	4 171
Polen	38 927	5 795	4 512	445	13 771	2 057	97 196	11 059	86 456	19 877
Romania	24 145	2 386	3 122	468	684	46	13 889	1 775	27 529	5 343
Litauen	11 307	1 371	1 145	155	1 880	231	37 638	4 853	12 125	1 701
Storbritannia	14 697	1 312	4 247	151	889	13	14 330	991	21 758	1 672
Tyskland	29 987	3 397	4 551	316	1 202	56	24 601	2 992	46 381	11 150
Russland	5 995	1 075	12 364	910	337	37	17 225	3 219	18 928	3 749
Bosnia og Hercegovina	17 122	5 813	735	206	150	39	13 591	4 093	57 789	20 178
Eritrea	4 308	373	379	19	7	-	19 957	3 661	35 102	7 087
Somalia	11 581	9 071	11 100	7 154	10	-	28 696	12 767	63 775	25 414
Tyrkia	32 258	29 345	6 731	1 841	73	10	11 330	6 842	46 862	31 842
Filippinene	10 643	1 243	3 630	291	1 610	344	20 537	2 355	11 813	1 844
India	9 686	1 808	5 577	984	163	26	11 022	3 911	18 808	4 098
Irak	21 180	10 477	13 799	3 570	81	10	22 493	9 811	134 808	53 216
Iran	15 626	3 998	6 776	1 165	99	1	17 169	4 195	69 949	19 444
Kina	11 268	2 123	9 253	1 452	412	40	9 368	2 240	25 486	5 121
Libanon	12 542	13 698	622	179	25	1	2 216	973	26 711	20 927
Pakistan	13 621	10 518	2 679	580	50	7	19 973	16 727	12 263	4 871
Syria	33 448	4 236	3 567	355	152	14	20 823	1 462	149 246	24 131
Thailand	11 258	895	9 032	276	1 045	108	18 634	890	36 539	2 862
Vietnam	9 135	5 849	7 399	2 580	675	205	13 750	8 908	15 837	7 582
Tidligere Jugoslavia ¹	36 195	16 208	9 631	4 389	1 228	325	36 652	12 775	167 155	74 193
Tidligere Sovjet ²	36 447	5 712	119 615	17 603	3 866	455	79 850	10 953	80 006	19 279

¹ Tidligere Jugoslavia består av følgende land i CITI03: Kroatia, Slovenia, Tidligere Jugoslavia, Bosnia-Hercegovina, Makedonia, Montenegro, Serbia, Kosovo og Tidligere Serbia og Montenegro.

² Tidligere Sovjet består av følgende land i CITI03: Estland, Latvia, Hviterussland, Litauen, Tidligere Sovjet, Moldova, Russland, Ukraina, Armenia, Aserbajdsjan, Georgia, Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Turkmenistan og Usbekistan

Kilde: CITI03 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Tabell 2-5 Innvandrere og etterkommere fra utvalgte ikke-nordiske land, 2017

	Innvandrere.	Etterkommere.	Total
Estland	61 592	10 145	71 737
Polen	240 862	39 233	280 095
Romania	69 369	10 018	79 387
Litauen	64 095	8 311	72 406
Storbritannia	55 921	4 139	60 060
Tyskland	106 722	17 911	124 633
Russland	54 849	8 990	63 839
Bosnia og Hercegovina	89 387	30 329	119 716
Eritrea	59 753	11 140	70 893
Somalia	115 162	54 406	169 568
Tyrkia	97 254	69 880	167 134
Filippinene	48 233	6 077	54 310
India	45 256	10 827	56 083
Irak	192 361	77 084	269 445
Iran	109 619	28 803	138 422
Kina	55 787	10 976	66 763
Libanon	42 116	35 778	77 894
Pakistan	48 586	32 703	81 289
Syria	207 236	30 198	237 434
Thailand	76 508	5 031	81 639
Vietnam	46 796	25 124	71 920
Tidligere Jugoslavia ¹	250 861	107 890	358 751
Tidligere Sovjet ²	319 784	54 002	373 786

¹ Tidligere Jugoslavia består av følgende land i CITI03: Kroatia, Slovenia, Tidligere Jugoslavia, Bosnia-Hercegovina, Makedonia, Montenegro, Serbia, Kosovo og Tidligere Serbia og Montenegro.

² Tidligere Sovjet består av følgende land i CITI03: Estland, Latvia, Hviterussland, Litauen, Tidligere Sovjet, Moldova, Russland, Ukraina, Armenia, Aserbajdsjan, Georgia, Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Turkmenistan og Usbekistan

Kilde: CITI03 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Det har også være betydelige økonomiske problemer i mange av Middelhavslandene siden 2005, men sammenliknet med tidligere Øst-Europa, har innvandringen herfra til Norden vært ubetydelig. Sverige har en gammel innvandring fra særlig Hellas og Italia, mens det de siste ti årene er kommet relativt flere fra Spania og Portugal til Norge.

Afrika

De største gruppene fra Afrika kommer fra Somalia og Eritrea, 115 000 og 60 000 (tabell 2.5). Halvparten av alle innvandrere fra Afrika i Norden kommer fra disse to landene. Det er kommet klart flere innvandrere fra Eritrea enn fra noe annet afrikansk land de siste årene. Somalia og Eritrea er de to største afrikanske landene i Norge og Sverige, i Danmark og Finland er marokkanere den nest største gruppen etter somalierne. I Island er det bare 1 000 innvandrere fra Afrika. Størst innvandring fra Afrika er det til Sverige, både i absolutte og relative tall for de fleste grupper som har flere enn tusen innvandrere til Norden. I forhold til folketallet er det flere fra Ghana i Danmark enn i de andre landene i Norden, Finland har flest fra Kamerun og Norge har flere enn de andre fra Eritrea og Marokko, i tillegg til fra Liberia og Kapp Verde.

Asia

I Norden er det (1.1. 2017) 200 000 innvandret fra både Syria og Irak, og vel 100 000 fra Iran (tabell 2.5). Fra alle tre landene er de aller fleste flyktninger eller familiegjenforente med flyktninger. Det er et klart mannsoverskudd blant innvandrerne herfra i alle de nordiske landene. Tilveksten særlig fra Syria har fortsatt vært stor etter 2017, og syrerne er nok den største gruppen fra Asia nå (2020). Andre store flyktingeland er Afghanistan med 70 000 og Vietnam med knapt 50 000, blant afghanerne er det stort mannsoverskudd, blant vietnameserne flest kvinner, i alle landene.

Men det er også andre store grupper innvandrere fra land i Asia. Fra Tyrkia (knapt 100 000) og Pakistan (50 000) kom det først arbeidsinnvandrere, og deretter langt flere familieinnvandrere (Østby, 2018), i tillegg til en del flyktninger. India med 45 000 er også primært et arbeidsinnvandringsland, og innvandringen herfra har tatt seg opp de siste årene. Innvandringen fra Kina er mer sammensatt, herfra kommer det både arbeidsinnvandrere og flyktninger og deres familier, og i tillegg mange studenter. Av de store innvandrerlandene i Asia, gjenstår Thailand (75 000) og Filippinene (50 000). Fra begge disse landene er flertallet kvinner som kommer til Norden for å etablere par med en uten innvandrerbakgrunn. Mange av kvinnene har også egne barn med seg.

Også fra Asia er det Sverige som har flest innvandrere fra mange av landene, både i absolutte og relative tall. I forhold til folketallet er det flere fra Tyrkia, og fra Israel og Japan i Danmark. Det er også i Danmark det er flest innvandrere fra Nepal, fulgt av Finland. Det er færrest fra Nepal i Sverige blant de fire store nordiske landene. Nepal skiller seg på denne måten fra alle andre land i Asia.

Selv i absolutte tall har Norge flere enn de andre fra Pakistan, Filippinene, Sri Lanka og Myanmar. Fra Pakistan var det arbeidsinnvandring helt fra slutten av 1960-tallet, fra Sri Lanka og Myanmar flyktninger, og fra Filippinene familie-etablering med nordmenn uten innvandrerbakgrunn, men også sjøfolk som har arbeidet på skip i den norske handelsflåten. Norge har den største andel av folketallet fra Vietnam, selv om de absolutte tallene i Sverige er større. I forhold til folketallet er det flest også fra India i Norge. ½ prosent av folkemengden på Island kommer fra Filippinene, større andel enn i noen av de andre landene.

Det er særlig fra de store flyktingelandene at Sverige har langt flere innvandrere enn i de andre nordiske landene. Det var 150 000 fra Syria, 135 000 fra Irak og 70 000 fra Iran (tabell 2.4). Innvandrere fra disse tre landene utgjør over halvparten av de 650 000 innvandrerne fra Asia som bor i Sverige. 6,5 prosent av innbyggerne i Sverige er innvandrere fra Asia, mot fire prosent eller knapt det i Norge og Danmark. Det er særlig flyktninger fra Midtøsten det er mange av i Sverige sammenliknet med resten av Norden.

Heller ikke måten land i Asia behandles på i de nordiske lands statistikk, synes å være helt standardisert. Det kan se ut som om Libanon og De palestinske territorier behandles ulikt i hvert fall i dansk og norsk statistikk. I Danmark er det 12 500 innvandrere fra Libanon og ingen fra De palestinske territorier, i Norge er det henholdsvis vel 2 000 og 3 000 (CITI03 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>).

Resten av verden

Innvandringen fra Amerika og fra Oseania har ikke så stor tallmessig betydning i noen av landene i Norden, det er i alt 165 000 innvandrere herfra. De største gruppene kommer fra USA og fra Chile (35 000), og Sverige har de største gruppene fra begge landene, $\frac{3}{4}$ av Nordens chilenerne bor i Sverige. I forhold til folketallet er det flere fra USA i Norge enn i de andre landene. Det er flere enn 10 000 også fra Brasil og Colombia.

2.2. Etterkommerne

Så ser vi litt på antallet etterkommere i de nordiske landene. Også for denne delen stammer tallene fra CITI03 i den nordiske statistikkbanken, hentet fra <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>. Etter hvert som gruppen av voksne etterkommerne er blitt eldre og større i alle de nordiske landene, er det stadig viktigere å studere deres demografiske atferd og integrering separat fra innvandrerne. De atskiller seg fra innvandrerne ved at de har sin oppvekst og sitt voksne liv i det landet de nå bor, og har hele sin sosialisering herfra når det gjelder språk, utdanning og tilegnelsen av sosiale koder.

Det er 925 000 etterkommere av innvandrerpar i Norden, godt over halvparten av dem i Sverige (535 000) og snaut 400 000 i de andre landene (tabell 2.3). Til tross for at Norge har klart flere innvandrere enn Danmark, har Danmark flere etterkommere. Det skyldes at innvandring er et eldre fenomen i Danmark, men også at Norge har mange arbeidsinnvandrere, og dermed færre innvandrere som lever sitt familieliv her.

Antall etterkommere med bakgrunn fra et bestemt land, er i stor grad avhengig av antallet innvandrere fra dette landet og når de kom, men også andre faktorer er viktige. For å bli regnet som «etterkommer», må begge foreldre være utenlandsfødte med to utenlandsfødte foreldre. Grupper hvor det er vanlig med eksogami, altså å gifte seg utenfor gruppen, vil ha få etterkommere. Typiske eksempler er innvandrere fra Thailand og Filippinene, med 75 000 og 50 000 innvandrere, men bare henholdsvis 5 000 og 6 000 etterkommere. Det store flertallet innvandrere herfra er kvinner som gifter seg med menn uten innvandrerbakgrunn. Eventuelle barn som de har med seg ved innvandringen, regnes som innvandrere. Innvandrere fra Chile har lang botid i Norden, men har relativt få etterkommere fordi mange chilenske innvandrere har stiftet familie med personer uten innvandrerbakgrunn. Dette oppfattes i noen grad som et tegn på integrering.

Botid er en viktig faktor for antall etterkommere. Selv om man har en sterk tradisjon for homogami, å gifte seg med en med samme bakgrunn, er barnetallet avhengig av botid. Særlig grupper med få nyinnvandrede har relativt mange etterkommere. Bare én stor gruppe, innvandrere fra Libanon i Danmark, har flere etterkommere enn innvandrere, og av dem med bakgrunn fra Marokko er det like mange etterkommere som innvandrere i Danmark, og mange også i Sverige og Norge. De siste tiårene har det vært liten innvandring fra Marokko, sammenliknet med tidligere.

Innvandringen fra Somalia stoppet opp tidligere i Danmark enn i de andre landene (se tabell MIGR01 i <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>), og etterkommerne her utgjør 80 prosent av innvandrertallet. I Norge og Sverige er andelen bare 45 og 40 prosent. Selv om syrere er en gruppe som trolig vil ha høy grad av homogami og høy fruktbarhet, i hvert fall de første årene, er de en så nyankommen gruppe at antallet etterkommere utgjør bare 7-16 prosent av antallet innvandrere (tabell 2.4). Høyest er andelen i Sverige, hvor det også før krigen i Syria fantes en del innvandrere derfra.

Gruppens fruktbarhet (barnetall per kvinne) er også viktig for antall og andel etterkommere. Innvandrerne fra Bosnia-Hercegovina er oftest gift med andre bosniere, men har en ganske moderat fruktbarhet. Dessuten var det mange som kom som etablerte familier med barn. Til tross for lang botid utgjør antallet etterkommere bare 30-35 prosent av innvandrertallet. Innvandrere fra Somalia har høy fruktbarhet sammenliknet med andre innvandrere, og antallet etterkommerne vokser fortsatt mens antallet innvandrere herfra nå øker lite.

Ved inngangen til 2017 er de to største gruppene av etterkommere i Norden dem med finske innvandrere som foreldre, 77 500, 76 400 født i Sverige, og med irakiske foreldre, 77 000 (tabell 2.2 – 2.5). Av dem med irakisk bakgrunn er det 53 000 i Sverige. Gruppen av finske etterkommere vokser nå svært lite, bare en prosent er under 5 år. Av irakiske etterkommer er knapt 30 prosent under 5 år (tabell CITI03). I løpet av 2017 er nok etterkommere med irakisk bakgrunn blitt den største gruppen etterkommere i Norden.

Det er 70 000 etterkommere med bakgrunn fra Tyrkia, som har en lang innvandringshistorie i alle de store nordiske landene. Knapt 60 000 har bakgrunn fra Somalia, og også herfra er det mange i alle de store landene.

Den femte største gruppen har bakgrunn fra det som kalles tidligere Jugoslavia, og som nok i de fleste tilfelle gjelder personer med foreldre som innvandret fra Jugoslavia før 1992-93. De nordiske landene oppgir 50 000 etterkommere med bakgrunn i tidligere Jugoslavia, men landet har ikke eksistert etter 1992. 60 000 etterkommere er oppgitt å ha foreldre innvandret fra de landene det tidligere Jugoslavia er delt opp i. Om vi regner sammen etterkommerne med bakgrunn i hele det området som før 1992 var Jugoslavia, kommer vi opp i nesten 110 000 (tabell 2.5). I 2017 vil dette være den klart største gruppen etterkommere i Norden, men landet eksisterer jo ikke lenger. I tillegg til tall for tidligere Jugoslavia har fire av fem nordiske land også tall for hver av de republikkene som Jugoslavia ble delt opp i. I den norske statistikken er det gitt tall bare for disse nye republikkene, og innvandrere (og etterkommere) fra Jugoslavia før oppløsningen er fordelt mellom de nye landene etter beste skjønn.

I Sverige har flest etterkommere sin bakgrunn fra Finland ved inngangen til 2017 (tabell 2.2 og 2.4), men antallet fra mange andre land vokser mye raskere. Likevel vil det gå flere år før noen annen gruppe blir større. Etter Finland og Irak, kommer etterkommere med bakgrunn fra tidligere Jugoslavia og fra Tyrkia som de største. I Danmark er gruppen med bakgrunn i Tyrkia klart størst med nesten 30 000 etterkommere, nesten like mange som i Sverige. Tyrkiske innvandrere har en 50 år lang historie i Danmark. Deretter følger Libanon, Pakistan og Irak med 10-14 000. I Norge er etterkommere med bakgrunn i Pakistan, med en 50 år lang innvandringshistorie, den største gruppen med nesten 17 000, fra Somalia nesten 13 000 og fra Polen 11 000. Det har vært stor innvandring fra Polen til Norge i knapt 15 år, og i flere år er det blitt født flere barn med foreldre fra Polen enn fra noe annet land. Mange av de mennene som kom tidlig i perioden har etter hvert fått ektefelle til Norge. Antallet innvandrere er så stort at det nå er denne gruppen etterkommere som

har klart sterkest vekst. De med bakgrunn fra Polen er største gruppe også i Island, hvor de utgjør nesten halvparten av alle etterkommere. I Finland er etterkommere fra tidligere Sovjet største gruppe, i tillegg er etterkommere med bakgrunn i Estland tredje størst. Nest størst er gruppen med foreldre fra Somalia.

2.3. Sum av innvandrere og etterkommere

I noen sammenhenger kan det være relevant å betrakte *summen* av innvandrere og etterkommere, og ikke bare se på de to gruppene hver for seg, slik vi har gjort til nå. Norden har 4 ¼ millioner innvandrere og etterkommere (tabell 2.3), i norsk terminologi ofte kalt personer med innvandrerbakgrunn. Når vi gjennomgår landene, ser vi bare på land hvor det samlede antallet i Norden er minst 10 000, mens tabell 2.4 og 2.5 har tatt inn bare dem med flere enn 50 000 med innvandrerbakgrunn. Litt over halvparten av innvandrere og etterkommere i Norden bor i Sverige (52 prosent), 21 prosent i Norge, 17 prosent i Danmark, 8,5 prosent i Finland og 1,0 prosent i Island.

Sverige har 71 prosent av dem i Norden som har innvandrerbakgrunn fra et annet nordisk land, og 66 prosent av dem med bakgrunn fra Sør- og Sentral-Amerika. Av dem i Norden med bakgrunn fra de andre verdensregionene har Sverige 40-50 prosent av alle grupper. Minst (40 prosent) er andelen av dem med bakgrunn fra Nord-Amerika og Oseania, og fra EØS-landene utenom Norden (tabell 2.3). Sverige har 53-54 prosent av dem både fra Afrika, Asia og Europa utenfor EØS. De største gruppene i forhold til folketallet i vertslandet, er dem med bakgrunn fra Asia, 8,5 prosent av Sveriges befolkning, nesten samme andel (7,8 prosent) utgjør dem med bakgrunn fra EØS utenom Norden av Islands befolkning.

Innvandrere og etterkommere regnet under ett, er det ved inngangen til 2017 flest med innvandrerbakgrunn fra Polen i Norden, 280 000. Det er nesten like mange med bakgrunn fra Irak, 270 000. Fra Finland og Syria er det nesten 240 000 fra hvert av landene. Somalia og Tyrkia kommer som de neste på listen, med nesten 170 000 hver. Men igjen, om tidligere Jugoslavia og tidligere Sovjet regnes som land, blir disse de klart største, 375 000 har bakgrunn fra tidligere Sovjet, og 360 000 fra tidligere Jugoslavia (tabell 2.5).

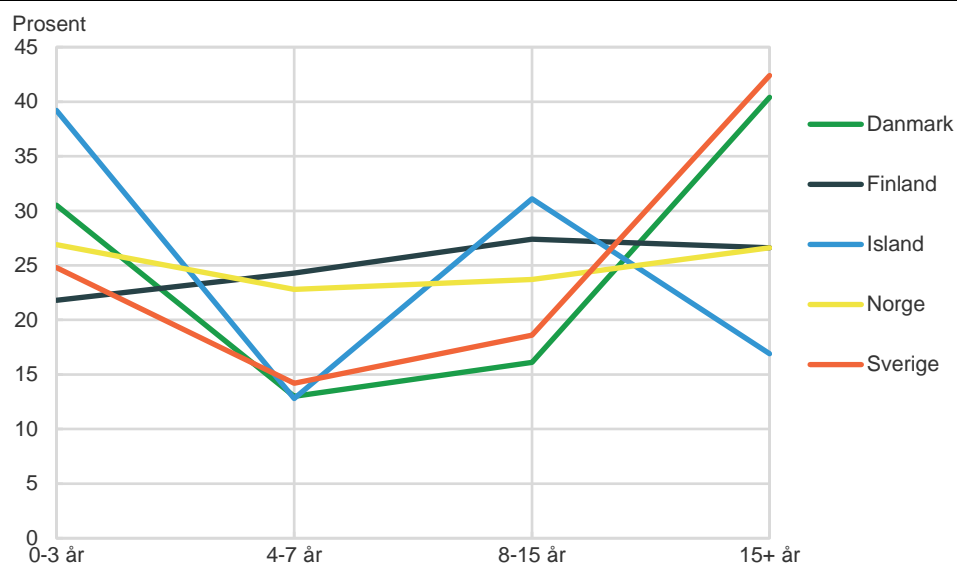
Landene med mange innvandrere er også de som gjennomgående har flest med innvandrerbakgrunn. Både i absolutte og relative tall, er det flere med bakgrunn fra tidligere Sovjetunionen, og spesielt fra Estland, i Finland enn i de andre nordiske landene (tabell 2.4). Antallet fra Ukraina er større i Danmark enn i de andre landene, og i forhold til folketallet er det flere i Danmark fra Italia, Romania og Tyskland enn det er i andre land. Island har selvfølgelig ikke største gruppen med bakgrunn fra noe land, men i forhold til folketallet har de flest fra Polen og Baltikum, og fra Frankrike, Spania og Storbritannia. I absolutte tall har Norge flere enn de andre fra Polen og Baltikum, men i relative tall bare fra Nederland. Fra de andre europeiske landene har Sverige flere enn de andre.

Fra de landene i Afrika som har mange i Norden, er det Sverige som har flest. I relative tall er det flere fra Marokko i Danmark og fra Eritrea og Kongo i Norge. Som tilfellet var for innvandrerne, er det flere fra Sri Lanka, Filippinene og Pakistan i Norge enn i de andre landene, og i forhold til folketallet er det flest også fra India og Vietnam. Danmark har flere med bakgrunn fra Tyrkia enn det de andre nordiske landene har. Innslaget fra Afrika og Asia er mer beskjedent i Finland og Island. Det er fire land i Amerika som har mer enn 10 000 innvandrere og etterkommere i Norden, alle fire (USA, Brasil, Chile og Colombia) har flest i Sverige, men i forhold til folketallet er det flest fra USA i Island og fra Brasil i Norge. Tallene er regnet ut på grunnlag av CITI03, <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>.

2.4. Botid

Hvor lenge innvandreren har bodd i landet, har stor betydning for integrasjonen. Det kan også være av betydning om nyankomne kommer til et land hvor det fra før bor få eller ingen med samme bakgrunn, eller om de kommer til et land hvor det er mange med kunnskap både om vertslandet og det landet de kommer fra. Vi skal derfor se litt på botidsfordelingen for de store innvandrergroppene i de nordiske landene. Botidsfordelingen blant innvandrere fra Europa utenfor EU, fra Afrika og fra Asia varierer ikke så mye mellom landene, mellom en firedel og en tredel har ankommet de siste tre årene. For de andre gruppene er variasjonen større.

Figur 2-1 Innvandrere i de nordiske landene etter botid. Relative tall. 1.1.2017

Kilde: MIGR06 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Det er mange innvandrere med en bestemt landbakgrunn som har lang botid dersom det tidligere er kommet mange fra det landet, og mange ikke har flyttet videre eller tilbake. Hvis det bare er nyankomne vil andelen med kort botid være svært høy. For eksempel er andelen blant bosniske innvandrere med mer enn 15 års botid i Norge, Sverige og Danmark fra 70 til 90 prosent. Andelen med mindre enn fire års botid blant syrere er fra 80 til 90 prosent.

Av alle innvandrere i Sverige og Danmark har 40 prosent bodd lenger enn 15 år (tabell 2.6). I Finland og Norge er andelen 27 prosent, og på Island bare 17. Dette viser at innvandringen til Island, men også til Norge og Finland har vært relativt stor de siste årene, sammenliknet med tidligere år. Sverige har hatt en i nordisk sammenheng svært stor innvandring hele etterkrigstiden, og når andelen som har bodd der lenger enn 15 år er så stor, er det til dels «ettervirkninger» av den store innvandringen fra Finland og andre europeiske land 50 år tilbake. Danmark hadde stor innvandring før årtusenskiftet og relativt sett mindre nå.

Tabell 2-6 Innvandrere i de nordiske landene etter botid. 1.1. 2017

	Alle	0-3 år	4-7 år	8-15 år	15+ år
Absolutte tall					
Danmark	569 667	173 974	73 789	91 682	230 222
Finland	306 840	66 739	74 586	83 971	81 544
Island	35 997	14 108	4 612	11 198	6 079
Norge	724 987	194 765	165 486	171 554	193 182
Sverige	1 687 597	418 691	239 929	313 468	715 509
Relative tall					
Danmark	100	30,5	13,0	16,1	40,4
Finland	100	21,8	24,3	27,4	26,6
Island	100	39,2	12,8	31,1	16,9
Norge	100	26,9	22,8	23,7	26,6
Sverige	100	24,8	14,2	18,6	42,4

Kilde: MIGR06 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

For mange innvanderland er varighetsfordelingen lik mellom de nordiske landene. Flyktninger fra tidligere Jugoslavia kom til alle landene i samme periode. Tyrkere og marokkanere var betydelige grupper arbeidsinnvandrere til landene omkring 1970. De kom samtidig med pakistanerne til Norge og Danmark, men få kom fra Pakistan til Sverige den gang. I de siste tre årene er det derimot kommet langt flere fra Pakistan til Sverige (3 800 med kortere botid enn fire år) enn til Danmark (2800) og Norge (2 300).

Syrere er blant de største gruppene i alle land unntatt Island, og 80-90 prosent har kortere botid enn fire år. Likevel er det verdt å merke seg at Sverige har 13 000 syriske innvandrere med lenger botid enn 15 år, slik at nyankomne syrere kan finne folk med deres egen bakgrunn som også har lang erfaring fra Sverige. Innvandring fra Polen og andre nye EU-land er forholdsvis ny i Norge og Island, med størst innvandring de siste ti-tolv årene. Noen få prosent (5 og 7) av innvandrerne fra Polen har mer enn 15 års botid her, i Sverige har 35 prosent av polakkene lenger botid enn 15 år, i Danmark 21 prosent.

2.5. Innvandringsgrunn

Innvandringsgrunn (egentlig grunnlaget for oppholdstillatelsen slik det er registrert hos innvandringsmyndighetene) er en viktig bakgrunnsvariabel for å forstå innvandrernes integrering. Sammenlikninger for eksempel av innvandrernes yrkesdeltaking i de nordiske landene bør absolutt ta høyde for forskjeller i innvandringsgrunn mellom landene. I et land med mange arbeidsinnvandrere, vil nok sysselsettingen blant innvandrerne være langt høyere enn i et land med mange flyktninger.

Derfor var det et sterkt ønske om å få innvandringsgrunn med i den nordiske statistikkbanken, men det var ikke mulig å få det inn slik at vi kan bruke det i dag. Innvandringsgrunn blir ikke registrert i Finlands og Islands statistikk, og Danmark kunne ikke gi det (i denne omgang). Vi har derfor tall bare for Norge og Sverige. Tallene for Sverige omfatter bare statsborgere fra land utenfor Norden og EU, og som innvandret *siste* gang i perioden 1987-2016, for Norge gjelder samme regionale avgrensning for tallene i databasen, men *første* innvandring, og bare dem med første innvandring i perioden 1997-2016. En annen viktig forskjell er at tallene for Sverige dekker innvandrere for perioden 1987-2016 *som fortsatt bor i Sverige* ved inngangen til 2017. Norge oppgir innvandringsgrunn for *alle* som innvandret i perioden 1997-2016 og som trengte en tillatelse fra innvandringsmyndighetene, ikke bare for dem som fortsatt bor i landet. Flyktninger flytter ut ganske sjelden, mens arbeidsinnvandrere og særlig utdanningsinnvandrere flytter tilbake etter kortere tid. Data for Norge (SSB 2019) viser for eksempel at av utdanningsinnvandrerne som kom til Norge i 2012, bodde 33 prosent i landet ved utgangen av 2017, av arbeidsinnvandrerne 63 prosent og av flyktningene hele 97 prosent. Det er også problematisk for sammenlikningene at innvandringsgrunnen

«Annet» utgjør 10 prosent av innvandringene i Sverige, og under ½ prosent i Norge.

Av disse grunnene kan ikke tallstørrelsene for Norge og Sverige i tabell MIGR07 (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>) sammenliknes. Norge har sannsynligvis en mye større andel arbeidsinnvandrere enn Sverige, men forskjellen er neppe så stor (ni mot fire prosent) som tabell MIGR07 viser. For utdanningsinnvandring er andelen 13 prosent i Norge mot to prosent i Sverige (MIGR07), åpenbart et resultat av at tallene for Sverige gjelder bare dem av innvandrerne fra 1987-2016 som fortsatt bor i landet ved inngangen til 2017, mens tallene for Norge er regnet på grunnlag av **alle** innvandrerne i 1997-2016.

Innvandringsgrunn er trolig den beste variabel som kan brukes når migrasjonsmønstre og integrering skal beskrives og forklares. Det vil derfor være svært verdifullt om basen kan få inn harmoniserte data for de land som har denne variabel, og at de land som ikke har variabelen prøver å skaffe den.

3. Migrasjonsmønster

3.1. Innvandring

Det vi har beskrevet om innvandrere og etterkommere er selvfølgelig et resultat av inn- og utvandringene de siste mer enn 100 år. Den største betydningen har migrasjonen de siste årene hatt. I den nordiske databasen er det årlige tall for migrasjon (inn-, ut- og netto-migrasjon) fra 1990. Vi tror det er naturlig og nødvendig å beskrive migrasjonsmønsteret som grunnlag for å forstå innvandrernes fordeling, og i noen grad også deres integrasjon. Tabellene som legges til grunn er MIGR01-03 i <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>. Disse tabellene ble etablert lenge før vårt prosjekt startet.

Disse tabellene er imidlertid ikke laget helt på samme måte som de demografiske tabellene i vårt prosjekt, CITI03 og MIGR06-07 i <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>. Tallseriene i MIGR01-03 går tilbake til 1990, og det er også tall for tre land som eksisterte bare helt i begynnelsen av denne perioden, Tsjekkoslovakia, Sovjet og Øst-Tyskland. Derimot gis det ikke tall for tidligere Jugoslavia, og bare for Slovenia av de landene som er oppstått etter Jugoslavias oppløsning fra 1991. Hvor tallene for migrasjonen mellom Norden og landene i det tidligere Jugoslavia finnes, kommer ikke fram. Noen av tallene tyder på at «Other Europe» omfatter alle landene i det tidligere Jugoslavia, og «Other Europe» er i enkelte år den regionen som har størst innvandretall til de skandinaviske landene. Vi vil anta at tabellene MIGR01-03 ville vært nyttigere om også viktige innvandererland i tidligere Jugoslavia var spesifisert, og om de ulike verdensdelers «Other»-gruppe var definert slik at dette ikke så ofte ble verdensdelens største gruppe. Det er derfor ikke mulig å identifisere de viktigste landene for inn- og utvandring.

Mens vår tabell CITI03 fordeler innvandrerne i de fem nordiske landene mellom 242 opprinnelsesland og -regioner, er det bare de 48 landene omtalt i forrige kapittel som lar seg finne igjen i begge tabellene. CITI03 har tall bare for status ved inngangen til 2017, og det er enklere å håndtere en stor mengde land når data finnes bare for ett år. Det er dermed en del viktige land for Nordens migrasjon som ikke lar seg gjenfinne både i tabellene over «stocks» og over «flows».

Flest innvandring

Om vi ser på årlig antall innvandring til de nordiske landene 1990-2018 i tabell MIGR01 (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>, grunnlag for tabell 3.1 og figur 3.1), er det Sverige som store deler av perioden har flest innvandring, unntatt 1995-1999, da det var flest innvandring til Danmark. Mellom 2010 og 2012 var det flere innvandring til Norge enn til Danmark, i resten av perioden var det flere til Danmark enn til Norge. Færrest innvandring er det alle år til Island, hvis folketall utgjør bare 3-6 prosent av folketallet i de andre landene. Nest færrest kommer til Finland, gjennomgående færre enn halvparten av innvandringstallet til Danmark og Norge. Danmark, Finland og Sverige har sitt største antall innvandring i 2015-2016 (flyktningekrisen), Islands topp var 2017-2018, og det kom flest innvandrere til Norge i 2011-2012, knyttet til stor udekket etterspørsel etter arbeidskraft.

Tabell 3-1 Årlig innvandring til de fem nordiske landene, 1990-2018

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1990	40 715	13 558	3 166	25 494	60 048
1991	43 567	19 001	3 989	26 283	49 731
1992	43 377	14 554	2 959	26 743	45 348
1993	43 400	14 795	2 698	31 711	61 872
1994	44 961	11 611	2 676	26 911	83 598
1995	63 187	12 222	2 867	25 678	45 887
1996	54 445	13 294	3 664	26 407	39 895
1997	50 105	13 564	3 990	31 957	44 818
1998	51 372	14 192	4 562	36 704	49 391
1999	50 236	14 744	4 785	41 842	49 839
2000	52 915	16 895	5 203	36 542	58 659
2001	55 984	18 955	5 002	34 264	60 795
2002	52 778	18 113	4 215	40 122	64 087
2003	49 754	17 838	3 704	35 957	63 795
2004	49 860	20 333	5 350	36 482	62 028
2005	52 458	21 355	7 773	40 148	65 229
2006	56 750	22 451	9 832	45 776	95 750
2007	64 769	26 029	12 546	61 774	99 485
2008	73 762	29 114	10 288	66 961	101 171
2009	68 443	26 699	5 777	65 186	102 280
2010	69 200	25 636	5 625	73 852	98 801
2011	70 122	29 481	5 578	79 498	96 467
2012	72 512	31 278	5 957	78 570	103 059
2013	79 218	31 941	7 071	75 789	115 845
2014	87 563	31 507	6 988	70 030	126 966
2015	98 872	28 746	7 461	67 276	134 240
2016	94 365	34 905	10 958	66 800	163 005
2017	89 382	31 797	14 928	58 192	144 489
2018	87 329	31 106	14 274	52 485	132 602

Kilde: MIGR01 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

I forhold til folketallet er det størst innvandring til Island alle år, ganske naturlig siden landet er så lite, og så mange må ut for å utdanne seg eller for å vinne erfaringer som de selv og landet trenger. Islands antall innvandringer har på det meste (2007 og 2017-2018) utgjort mer enn 4 prosent av folketallet. For Danmark, Norge og Sverige utgjorde det høyeste antallet innvandringer 1,6-1,7 prosent av folketallet. Finland har de laveste relative innvandringstallene hvert år i perioden. Etter Island, er det Danmark som har høyest innvandring i forhold til folketallet i store deler av perioden. Danmarks høye relative innvandring er nok uttrykk for at Danmark er mer integrert i Europa enn det de andre landene er, noe vi ser også i ut- og innvandringene som danske statsborgere foretar (tabell 3.3). Finland kan nok oppfattes som det befolkningsmessig mest «avstengte» av de nordiske landene.

Kjønn

Kjønnssammensetningen i innvandringsstrømmene har også noen fellestrekk (CITI03, <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>). Det har stort sett vært klart flere menn enn kvinner blant innvandrerne fra om lag 2005 og framover, før det var det mer balansert. Mest lik kjønnsfordeling blant innvandrerne har Danmark hatt. De årene innvandring til Island var på det største, var det opp til 60 prosent flere menn enn kvinner blant innvandrerne. Dette har sammenheng med at det disse årene har vært stor arbeidsinnvandring.

Statsborgerskap

Både Danmark, Island og Norge har hatt et svært stabilt antall innvandringer av landenes egne statsborgere fra 1990 til 2018 (CITI03, <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>). For disse fire landene har økningen i antallet innvandringer av landenes egne statsborgere vært mindre enn økningen i antall statsborgere. Finland hadde en fordobling, og Sverige en tredobling i innvandringen av egne statsborgere fra 1990 til 2000, men deretter har det vært påfallende stabilt. Økningen i Sverige har trolig sammenheng med at så mange innvandrere har fått svensk statsborgerskap, og disse vil ha en mobilitet mer preget av at de er innvandrere enn av at de er svenske statsborgere, både for utvandring og tilbakevandring. Økningen i antall naturalisert statsborgere har vært stor også i

Danmark og Norge, men likevel er altså ikke antall innvandringer av nasjonale statsborgere økt. Drivkraften i den økningen i innvandring det har vært til alle nordiske land, har altså primært vært innvandring av utenlandske statsborgere. Innvandring av landenes egne statsborgere har vært bemerkelsesverdig stabil.

Hvor kommer det flest fra?

Flest innvandringer til Norden var det i perioden 1990-2018 fra Polen med 300 000, USA med 285 000, og så Tyskland og Storbritannia med 275 000 hver. Deretter kommer de største flyktingelandene, Syria med 225 000 innvandringer og Irak med 180 000. Det er kanskje overraskende at deretter kommer Spania og Kina med 130 000 innvandringer, så Tyrkia, Thailand, Somalia, Frankrike, Romania, India og Iran, alle med litt over 100 000 innvandringer (se MIGR01 i <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>). Innvandrerne fra noen av disse landene flytter som oftest tilbake, mange av de andre landenes innvandrere slår seg ned for godt, og bidrar til innvandrerbefolkningen. Fra land som USA er det nok mange innvandringer av nordiske statsborgere som flytter hjem igjen, uten å bidra til befolkningen med innvandrerbakgrunn. Som nevnt i innledningen til kapittel 3, er tabellene med inn-, ut- og nettovandringer laget slik at land som kunne rangert blant de største, blir tatt inn i gruppen «Other», og at landene i tidligere Jugoslavia og Sovjet blir ikke godt nok spesifisert. Det kan tenkes at både tidligere Sovjet og tidligere Jugoslavia hører hjemme blant de største innvandrerlandene, mens neppe noen av dagens land gjør det.

Landene har store forskjeller i hvilket land det kommer flest innvandrere fra. Strømmer av betydning fra Færøyane og Grønland er det bare Danmark som har. For det siste året i databasen, 2018, var det til *Danmark* flest innvandringer fra USA, og deretter land i Europa, dels fra de nye EU-landene (flere fra Romania enn fra Polen), dels fra de store landene i Europa, og dels fra nordiske naboland. Dette bildet har vært ganske stabilt på hele 2010-tallet. Det viktigste unntaket er at Syria var det største landet i 2015 og 2016. Det er verdt å merke seg at det årlig etter 2010 er kommet bare noen få hundre innvandrere til Danmark fra Irak og Afghanistan, land med mange innvandrere til de tre andre store nordiske landene. Fra 1990 til 2018 har det vært stor økning i innvandringen fra de nye EU-landene, og jevn økning fra mange andre land i Europa, og fra USA. Det har vært nedgang eller bare svak økning i innvandringen fra de fleste landene i Afrika og Asia, med India, Kina og Filippinene som klare unntak.

Finland hadde i 2018 flest innvandringer fra Sverige, deretter Estland og Russland, men svært få fra andre land i det tidligere Øst-Europa. Ingen av de andre nordiske landene har særlig mange innvandringer fra Estland eller Russland. Finland hadde mange innvandringer fra Irak, særlig i forhold til antallet irakere som bor i Finland. USA, Storbritannia og Tyskland er også viktige, men tallene er mindre enn for de andre store nordiske landene, og det kom i 2018 også relativt mange fra andre vest-europeiske land, som fra Spania. I 2018 kom det like mange fra Tyrkia til Finland som til Danmark og Norge, til tross for det bor mye færre fra Tyrkia i Finland enn i Norge og Danmark. Det har vært stabil innvandring til Finland fra de fleste land på 2010-tallet, men med stor variasjon i antallene fra de land som flyktingkrisens flyktninger kom fra. Til Finland kom flere fra Irak og Iran enn fra de andre flyktingelandene, mens det kom flest fra Syria til de andre nordiske landene. Utvidelsen av EU har tilsynelatende hatt mindre betydning for innvandringen til Finland enn til de andre nordiske landene. Helt fra 1990 har Sverige og Sovjet (Russland og Estland fra 1992) vært de viktigste innvandringsland for Finland.

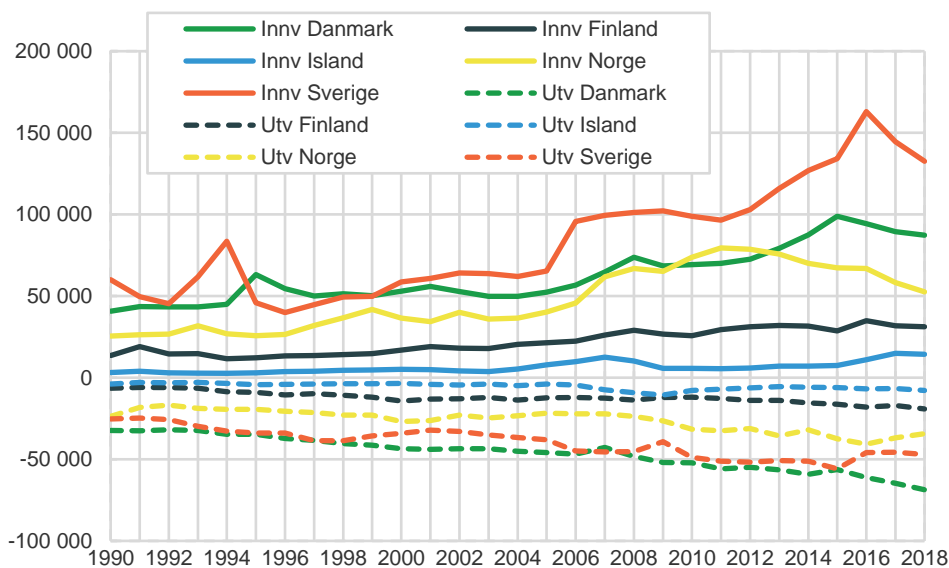
Island hadde i 2018 klart størst innvandring fra Polen og Baltikum, og mange fra de fleste andre nye EU-land. Det kom også mange (tilbake?) fra Norge og Sverige. Av landene utenfor Europa, kom det svært få fra andre land enn Filippinene.

Islands innvandringer var svært lite påvirket av flyktningkrisen omkring 2015, men det er blitt veldig stor økning i innvandringen fra de nye EU-landene. Betydningen av denne innvandringen er relativt sett mye større for Island enn for de andre nordiske landene. Innvandringen fra Europa var mye høyere i 2017-2018 enn den hadde vært årene før, knyttet til behovene i Islands arbeidsmarked.

Innvandringsmønsteret til Norge i 2018 har en del til felles med Islands, ved at det kommer mange arbeidsinnvandrere fra Polen og Litauen, og fra nordiske naboland. Men det var i 2018 fortsatt mange innvandringer fra flyktningelandene, og fra India, Filippinene og Thailand. Det er kommet mange fra Polen og Litauen i mange år, men antallet ble halvert fra 2013 til 2018. Halveringen gjelder også andre nye EU-land og Spania og Portugal. Denne nedgangen skyldes nok primært at etterspørselen etter arbeidskraft er blitt mindre i Norge, og at etterspørselen i noen av de viktigste innvandringslandene har tatt seg opp. Innvandringen fra andre europeiske land har vært ganske stabil, og tydeligvis ikke like avhengig av arbeidsmarkedet i Norge. Innvandringen fra Somalia er redusert med nesten 90 prosent fra 2013. Tilbake i 1990 var det størst innvandring fra resten av Skandinavia, og fra Storbritannia og USA. Innvandringen fra disse landene har vært relativt stabil, det har vært stor økning og deretter nedgang fra de nye EU-landene, og periodevis stor innvandring fra viktige flyktningeland.

Sveriges innvandringsmønster var fortsatt i 2018 sterkt preget av innvandring fra Asia, særlig fra flyktningelandene. Flest innvandringer til Sverige i 2018 var det fra Syria, India, Afghanistan og Iran, deretter kom Norge og Storbritannia. For de andre nordiske landene kom det flere fra de nye EU-landene enn fra land i Asia. Den største innvandringsstrømmen til et land i Norden noe enkeltår etter 1990, er de 44 000 som kom til Sverige fra Syria i 2016, knapt 0,5 prosent av folketallet i Sverige. Men de 4 500 fra Polen til Island i 2017 utgjorde hele 1,3 prosent av Islands folketall. Fordi innvandringen av flyktninger har vært så stor, har fordelingen av innvandringen mellom avsenderlandene variert mye på 2010-tallet. Hele tiden etter 1990 (som er det vi har tall for), har Sverige vært det dominerende innvandringslandet i Norden når det gjelder innvandring fra Afrika, Asia og Latin-Amerika. Innvandringen fra nye EU-land betyr mye mer for Island og for Norge, og innvandringen fra Vest-Europa og USA har hele tiden vært viktigere for Danmark enn for de andre nordiske landene.

Figur 3-1 Inn- og utvandring fra hvert av de nordiske landene, 1990-2018

Kilde: MIGR01 og MIGR02 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

3.2. Utvandring

Tallene som beskriver utvandringen står i den nordiske databasens tabell MIGR02 (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>). Sumtallene for hvert land for hvert år står i tabell 3.2 og figur 3.1. Det største antallet utvandring har hvert år, med 1997 og 2007 som unntak, vært fra Danmark. Utvandringen har vært klart større enn fra Sverige, som jo har nesten dobbelt så stor befolkning. Hvert år fra 1990 til 2018 har Norge mindre utvandring enn Sverige, Finland mindre enn Norge og Island minst utvandring. For innvandring er det som vi så, større variasjon i fordelingen. I forhold til folketallet, er utvandringen hele tiden størst fra Island. Utvandringen er tredoblet for Finland fra 1990 og fordoblet for Danmark, Island og Sverige. Norge har hatt relativt sett minst økning i utvandringen, se tabell 3.2.

Tabell 3-2 Utvandring fra hvert av de nordiske landene, 1990-2018

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1990	32 383	6 477	3 847	23 784	25 196
1991	32 629	5 984	2 982	18 238	24 745
1992	31 915	6 055	3 213	16 801	25 726
1993	32 344	6 405	2 901	18 903	29 874
1994	34 710	8 672	3 436	19 475	32 661
1995	34 630	8 957	4 285	19 312	33 984
1996	37 312	10 587	4 108	20 590	33 884
1997	38 393	9 854	3 921	21 257	38 543
1998	40 340	10 817	3 682	22 881	38 518
1999	41 340	11 966	3 663	22 842	35 705
2000	43 417	14 311	3 489	26 854	34 091
2001	43 980	13 153	4 034	26 309	32 141
2002	43 481	12 891	4 490	22 948	33 009
2003	43 466	12 083	3 837	24 672	35 023
2004	45 017	13 656	4 820	23 271	36 586
2005	45 869	12 369	3 913	21 709	38 118
2006	46 786	12 107	4 577	22 053	44 908
2007	42 708	12 443	7 414	22 122	45 418
2008	48 171	13 657	9 144	23 615	45 294
2009	51 988	12 151	10 612	26 549	39 240
2010	52 097	11 905	7 759	31 506	48 853
2011	55 782	12 767	6 982	32 466	51 179
2012	54 907	13 845	6 276	31 227	51 747
2013	56 416	13 893	5 473	35 716	50 715
2014	59 226	15 486	5 875	31 875	51 237
2015	56 340	16 305	6 010	37 474	55 830
2016	61 078	18 082	6 889	40 724	45 878
2017	64 751	16 973	6 688	36 843	45 620
2018	68 645	19 141	7 853	34 382	46 981

Kilde: MIGR02 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Statsborgerskap

Utvandringens fordeling på statsborgerskap viser store forskjeller mellom de fem landene (tabell 3.3). Økningen i antallet utenlandske statsborgere i landene har vært viktig for endringen i utvandringens sammensetning. Finland har hele tiden hatt langt flere finske enn utenlandske statsborgere som har flyttet ut, men overvekten har blitt mindre gjennom hele perioden. Antallet utvandring både av finske og utenlandske statsborgere har vokst raskt, men uregelmessig. Danmark hadde 2-3 ganger så mange danske som utenlandsk statsborgere som flyttet ut tidlig på 1990-tallet, men dobbelt så mange utenlandske som danske mot slutten av perioden. Antallet utvandring blant danske statsborgere vokste langsomt fra 1990 til 2005, men har så sunket igjen til under antallet fra tidlig 1990-tall (tabell 3.3).

Tabell 3-3 Årlig utvandring fra de fem nordiske landene, etter statsborgerskap. 1990-2018

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Nasjonalt	Utenlandsk	Nasjonalt	Utenlandsk	Nasjonalt	Utenlandsk	Nasjonalt	Utenlandsk	Nasjonalt	Utenlandsk
1990	23 528	8 855	5 539	938	2 806	1 041	14 016	9 768	8 957	16 239
1991	22 167	10 462	4 867	1 117	1 995	987	9 881	8 357	9 734	15 011
1992	22 557	9 358	4 570	1 485	1 775	1 438	8 744	8 057	12 582	13 144
1993	22 350	9 994	4 887	1 518	2 016	885	8 452	10 451	15 039	14 835
1994	23 819	10 891	7 138	1 534	2 657	779	9 892	9 583	16 915	15 746
1995	23 521	11 109	7 441	1 516	3 566	719	10 320	8 992	18 573	15 411
1996	24 355	12 957	7 578	3 009	3 444	664	10 558	10 032	19 426	14 458
1997	24 336	14 057	8 272	1 582	3 158	763	11 223	10 034	23 240	15 303
1998	24 693	15 647	9 126	1 691	3 021	661	10 876	12 005	24 381	14 136
1999	25 098	16 242	9 966	2 000	2 709	954	10 152	12 690	22 123	13 581
2000	26 887	16 530	10 183	4 128	2 679	810	11 923	14 931	21 515	12 573
2001	26 688	17 292	10 996	2 157	2 959	1 075	11 093	15 216	19 439	12 702
2002	25 731	17 750	10 134	2 757	3 380	1 110	10 675	12 273	18 813	14 196
2003	25 272	18 194	9 805	2 278	2 964	873	10 327	14 345	19 889	15 134
2004	25 936	19 081	9 470	4 186	3 276	1 544	9 415	13 856	20 565	16 021
2005	26 249	19 620	9 737	2 632	2 975	938	9 081	12 628	22 266	15 852
2006	26 339	20 447	9 394	2 713	3 042	1 535	9 563	12 490	24 875	20 033
2007	24 150	18 558	9 330	3 113	3 395	4 019	8 798	13 324	24 990	20 428
2008	23 437	24 734	9 161	4 496	3 294	5 850	8 457	15 158	26 052	19 242
2009	21 528	30 460	8 114	4 037	4 851	5 761	8 168	18 381	20 883	18 357
2010	21 871	30 226	8 782	3 123	4 340	3 419	9 010	22 496	26 792	22 061
2011	22 864	32 918	9 316	3 451	4 135	2 847	9 583	22 883	27 506	23 673
2012	22 348	32 559	9 619	4 226	4 066	2 210	9 929	21 298	25 116	26 631
2013	22 343	34 073	9 658	4 235	3 175	2 298	10 680	25 036	26 112	24 603
2014	21 690	37 536	10 015	5 471	3 400	2 475	8 555	23 320	24 861	26 376
2015	21 831	34 509	10 879	5 426	3 763	2 247	10 090	27 384	24 497	31 333
2016	21 544	39 534	11 710	6 372	3 245	3 644	9 994	30 730	22 425	23 453
2017	21 006	43 745	10 167	6 806	2 818	3 870	10 220	26 623	22 248	23 372
2018	20 909	47 736	11 538	7 603	2 817	5 036	9 856	24 526	22 884	24 097

Kilde: MIGR02 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Island hadde stabilt om lag 1 000 utvandring av utenlandske statsborgere, inntil bankkrisen i 2008 medførte 4- 6 000 utvandring årlig. Utenlandske statsborgere reagerte mye sterkere (med øket utvandring) på bankkrisen enn det islendingene gjorde. Det var flertall av utenlandske statsborgere blant utvandringene fra 2007-09, og igjen fra 2016. Det har hele perioden vært en årlig utvandring på i underkant av 10 000 norske statsborgere fra Norge, mens antallet utlendinger som har utvandret har steget fra 10 000 til 25 000. Antallet utenlandske statsborgere i Norge har vokst fra 160 000 til nesten 600 000 fra 1990 til 2019. Sverige har hatt en tredobling av utvandringen av svenske statsborgere fra 1990 til 2005, men ingen vekst deretter. Utvandringen av utenlandske statsborgere har vokst langt mindre, bare fra om lag 15 000 til knapt 25 000 de siste tre årene, mens antall utenlandske statsborgere er vokst fra ½ til 1 million.

Ser vi utvandringene av utenlandske statsborgere i forhold til antallet utlendinger i hvert land, fremkommer interessante forskjeller. Fra Sverige og Finland er det årlig mot slutten av perioden bare 2,5-3 prosent av de utenlandske statsborgerne som flytter ut, fra Norge 4 prosent og fra Danmark og Island nær 10 prosent. Danmark skiller seg altså markant fra de andre store landene, og understreker oppfatningen av Danmark som hva flyttemønsteret angår, er mye mer integrert i det øvrige Europa enn det resten av Norden er. Det er også påfallende at Norge, med så mange arbeidsinnvandrere ikke har en større økning i utvandringen av utenlandske statsborgere.

De høyeste antall utvandring av egne statsborgere kom på slutten av 1990-tallet for alle landene, med Island som et lite unntak. Tallseriene har gjennomgående vært meget stabile. Utenlandske statsborgeres utvandring viser mye større variasjon. Antall utvandring fra Sverige blant utenlandske statsborgere er knapt fordoblet siden 1990, Norges tall er mer enn fordoblet, mens det er mer enn 5-doblet for Danmark, Finland og Island. Særlig Danmark har hatt en interessant utvikling, antallet utvandring av utenlandske statsborgere var halvparten av

Sveriges i 1990, og dobbelt så stort som Sveriges i 2018. Antallet utenlandske statsborgere var i Danmark i 1990 150 000, mer enn tredoblet til 500 000 i 2018. I Sverige var det i 1990 450 000 utenlandske statsborgere, doblet til 2018.

Det synes å være nærmest en «lov» at land hvor det kommer mange innvandrere fra, etter kort vil bli målet for mange utvandrere (Ravenstein, 1885, 1889). Ett viktig unntak gjelder flyktingelandene. Det er registrert få store grupper tilbakeflyttere til slike land, til tross for at det har eksistert tilbakeflyttingsprogram i de nordiske landene siden 1990-tallet.

Hvilke land flytter de til?

Det kan være nyttig å se på hvilke land utvandrerne flytter til. Tallene står i tabell MIGR02 i den nordiske basen (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>). Slike tall er dessverre påvirket av at det ofte er betydelige antall med uoppgitt tilflyttingsland, samt av at utvalget av land i migrasjonstabellene ikke er dekkende. Problemet med uoppgitt tilflyttingsland er de fleste år ganske lite for Finland og Island, men stort og økende for de andre landene, verst i Norge. I 2018 var tilflyttingslandet uoppgitt for en tredel av utvandringene fra Norge. Andelen har vært på det nivået siden 2013. Andelen med uoppgitt tilflyttingsland har gjerne vært over 10 prosent i Danmark og Sverige. I Danmark og Norge er det alt overveiende utenlandske statsborgere som står uten tilflyttingsland, i de andre landene er fordelingen mer lik. Det er ikke lett å forstå hvorfor de nordiske landene som har såpass like Folkeregistre, kan ha så ulike andeler med uoppgitt tilflyttingsland.

Ser vi på de tallene som oppgis i MIGR02 for perioden 1990-2018, var det 3,75 mill. utvandring (og som vi så, 6,435 mill. innvandring). Av de landene som kan identifiseres i tabellene, har Norden flest utvandring til USA, 285 000. Dette er det samme som antallet innvandring, så nettoutflyttingen mellom Norden og USA går akkurat i null. Det har flyttet nesten like mange til Storbritannia (270 000). Også til Tyskland har det flyttet mange, 200 000, og til Spania 115 000. Dette er alle land som har et begrenset antall innvandrere i Norden. Til Polen har det (foreløpig) vært knapt 100 000 utvandring. Det er ikke mange utvandring til de typiske flyktingelandene i Afrika eller Asia, men til Kina og India er det en god del utvandring, 55 000 til Kina og 40 000 til India i perioden 1990-2018.

I Norden sett under ett, var det langt flere med ukjent utvandringensland, 27 000 i 2018, enn til noen av de landene som kan spesifiseres. De landene som mottok flest innvandrere fra de nordiske landene i 2018 var Sverige, USA, Storbritannia, Tyskland og Polen, som alle fikk om lag 10 000 innvandrere fra nordiske land. Tallene for de fleste land har økt ganske jevnt siden 1990. Da var det 7 000 som flyttet til USA og til Storbritannia, og 4 000 til Tyskland. Polen var (selvfølgelig) ikke noe stort utvandringensland for Norden da. Tallene for de intranordiske flyttingene har variert mer enn andre flyttinger. Tallene for utvandring fra de andre nordiske landene til Norge har hatt størst variasjon.

For *Danmark* er den viktigste destinasjonen USA, Tyskland, Romania, Sverige og Storbritannia i 2018. Også i 1990 var USA størst, fulgt av Sverige og Storbritannia. Romania er det eneste nye viktige landet i 2018. Utflyttingen dit er nok i stor grad tilbakeflyttere som kom til Danmark i årene etter at Romania ble EU-medlem i 2007.

I 1990 flyttet nesten to av tre utvandrere fra *Finland* til Sverige. Tidlig på 1990-tallet falt jernteppet, og Estland vokste langsomt fram som en viktig flytte-destinasjon, trolig mange tilbakeflyttere. Foreløpig var likevel nordiske naboland og store land i Vest-Europa, og USA viktigere. Hele tiden på 2000-tallet har Sverige vært viktigste flyttestinasjon for Finland, men Estland blir stadig viktigere.

Fra 1990 og fram mot 2010 var de andre nordiske landene viktigste flyttemål for utvandrere fra *Island*. Like etter bankkrisen var Norge en kort tid viktigste destinasjon. Etter hvert har (tilbake)flytting til Polen vokst fram, og er nå viktig sammen med flytting til de andre nordiske landene. Få flytter fra Island til Færøyane eller Grønland.

Sverige og Danmark har hele tiden vært viktigste utvandringsmål for dem som flytter ut av *Norge*. Dette vil være både tilbakeflyttere og personer med norsk bakgrunn som flytter ut for første gang. Som vi kan vente, øker utvandringen til Polen og Litauen etter hvert som det blir stadig flere innvandrere i Norge fra disse landene. Til tross for at det har vært en betydelig innvandring fra India og Kina i mange år, er utvandringen dit ganske beskjeden. Utvandringen til USA er halvert fra 1990 til 2018.

Utvandringen fra *Sverige* har hele perioden 1990-2018 vært størst til de andre nordiske landene. Først var det flest til Finland, så til Norge, og nå har Danmark tatt over som viktigste destinasjon. Det er også mange som flytter til USA, Storbritannia og Tyskland. Fra Sverige er det et ikke lenger ubetydelig antall som flytter til India eller Kina.

3.3. Nettoflytting

Nettoflytting er differansen mellom antall som flytter ut av et land eller region og antall som flytter inn. Tallene er gitt i tabell MIGR03 (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>) i den nordiske statistikkbanken, og sumtallene for hvert år og land er tatt inn i tabell 3.4. Relativ inn- og utvandring for 1990-2018 er vist i figur 3.2. Med unntak av Island, har de nordiske landene hatt netto innvandring alle år 1990-2018. Danmark hadde størst netto innvandring av de nordiske landene 1995-1997, Norge i 1998-1999 og 2011, og Sverige alle andre år. Størst nettoinnvandring var det mellom 2015 og 2017 (flyktninger, særlig fra Syria), unntatt for Norge hvor tallet var størst i 2012 (arbeidsinnvandrere fra nye EU-land).

Tabell 3-4 Årlig nettomigrasjon for de fem nordiske landene. 1990-2018

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
1990	8 332	7 081	- 681	1 710	34 852
1991	10 938	13 017	1 007	8 045	24 986
1992	11 462	8 499	- 254	9 942	19 622
1993	11 056	8 390	- 203	12 808	31 998
1994	10 251	2 939	- 760	7 436	50 937
1995	28 557	3 265	- 1 418	6 366	11 903
1996	17 133	2 707	- 444	5 817	6 011
1997	11 712	3 710	69	10 700	6 275
1998	11 032	3 375	880	13 823	10 873
1999	8 896	2 778	1 122	19 000	14 134
2000	9 498	2 584	1 714	9 688	24 568
2001	12 004	5 802	968	7 955	28 654
2002	9 297	5 222	- 275	17 174	31 078
2003	6 288	5 755	- 133	11 285	28 772
2004	4 843	6 677	530	13 211	25 442
2005	6 589	8 986	3 860	18 439	27 111
2006	9 964	10 344	5 255	23 723	50 842
2007	22 061	13 586	5 132	39 652	54 067
2008	25 591	15 457	1 144	43 346	55 877
2009	16 455	14 548	- 4 835	38 637	63 040
2010	17 103	13 731	- 2 134	42 346	49 948
2011	14 340	16 714	- 1 404	47 032	45 288
2012	17 605	17 433	- 319	47 343	51 312
2013	22 802	18 048	1 598	40 073	65 130
2014	28 337	16 021	1 113	38 155	75 729
2015	42 532	12 441	1 451	29 802	78 410
2016	33 287	16 823	4 069	26 076	117 127
2017	24 631	14 824	8 240	21 349	98 869
2018	18 684	11 965	6 421	18 103	85 621

Kilde: MIGR03 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Samlet registrert nettoinnvandring til de nordiske landene var 2 683 000 i perioden 1990-2018. Dette utgjorde nokså nøyaktig to tredeler av den samlede befolknings-tilveksten i Norden. For de enkelte landene utgjorde nettoinnvandringen mellom 50 og 75 prosent av veksten i folketall, men på Island var det «bare» vel en tredel. Sverige hadde den klart største nettoinnvandringen, 1 268 000, det dobbelte av Norges, 629 000.

Bildet av hvilket land som har den største nettoinnvandringen for de nordiske landene, ødelegges av at det er så mange utvandring med ukjent utvandringsland. I 2018 hadde *Danmark* en netto innvandring på nesten 19 000. Men samtidig var det 8 000 med ukjent utvandringsland. Ser vi bare på dem med kjent utflyttingsland, var nettoinnvandringen størst fra Romania, med 3 000. Det var et registrert innvandringsoverskudd på litt over 1 000 fra Polen, Litauen, Storbritannia og Tyskland. Av land utenfor Europa, var nettoinnvandringen størst fra India, med 1 300.

Tilbake på tidlig 1990-tall hadde Danmark en årlig nettoinnvandring på 10 000, mange fra Libanon, Tyrkia og Irak, og fra andre nordiske land, særlig Grønland, Færøyane og Sverige.

Nettoinnvandringen til *Finland* var 12 000 i 2018, det laveste siden 2006. Dette innvandringsoverskuddet var fordelt på mange land, flere enn 1000 fra Irak og Russland. Nettoinnvandringen fra Estland falt fra over 5 000 i 2013 til bare 150 i 2018. Det oppgis en nettoutvandring til Nederland på hele 1 700. Dette tallet kan ikke være riktig, det var 1 365 innvandrere fra Nederland i Finland ved inngangen til 2018, og 1 411 ved utgangen av året.

Finland hadde en årlig nettoinnvandring på omtrent 10 000 også tidlig på 1990-tallet. Sovjet ble oppløst i 1991, og en stor del av nettoinnvandringen kom herfra, og fra Estland og Russland. Det var også stor tilbakeflytting fra Sverige. Finland hadde relativt små nettotall i forholdet til alle andre land.

Island hadde i 2018 en nettoinnvandring på 6 500, det største tallet landet har hatt, med unntak av 2017. Island har ingen med uoppgitt tilflyttingsland, slik at nettotallene fordelt på land nok er mer anvendelige for Island enn for andre land. Det er de nye medlemslandene i EU som er helt dominerende, med nettoinnvandring på 2 000 fra Polen, og omkring 500 fra Litauen, Romania og Latvia. Island har større nettoinnvandring fra Tsjekkia enn de andre landene. Nettoinnvandringen fra Polen i 2018 tilsvarte mer enn en halv prosent av folketallet og i 2017 nesten én prosent. Selv Sveriges nettoinnvandring fra Syria i 2016 utgjorde mindre enn en halv prosent av folketallet i Sverige.

Tidlig på 1990-tallet hadde Island svak nettoutvandring, med unntak av 1991. Tallene, særlig for de nordiske landene kunne variere ganske mye fra år til år, men nettotallene var altså stort sett negative.

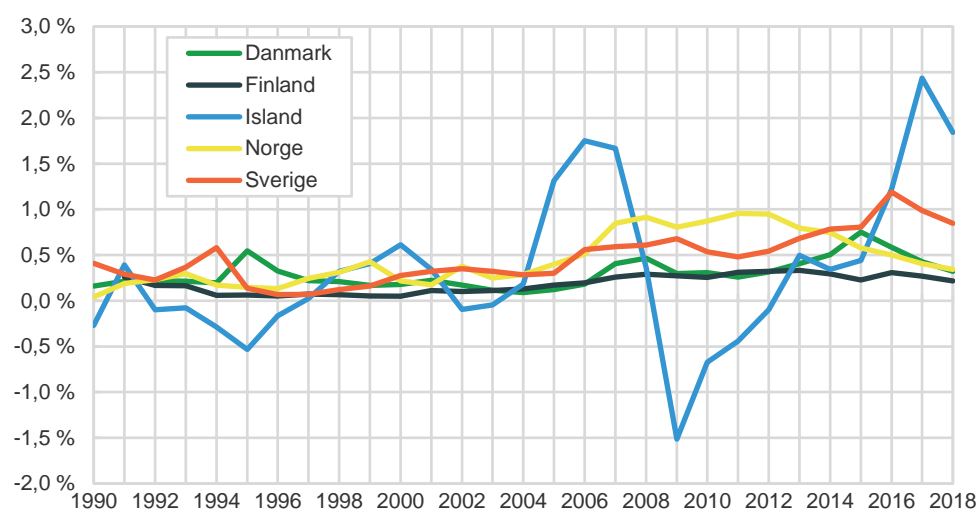
I 2018 hadde *Norge* en netto innvandring på 18 700. Med ukjent utflyttingsland for flere enn 8 000, er det klart at mange land vil ha for høye tall for nettoinnvandring til Norge. Størst netto innvandring ble registrert for Polen, med 2 400 og Litauen med 1 900, men begge disse tallene var nok i realiteten en god del lavere. Også fra India, Filippinene, Syria og Libanon var nettoinnvandringen over 1 000. Både fra Other Europe, Other Africa, Other Asia og Other America var nettoinnvandringen over 1 000, og disse samlegruppene burde nok vært delt mer opp. Norge hadde nettoutvandring til noen land, mest til Sverige med 600. Det var halvparten av nivået de to foregående årene.

Rett før 1990 hadde Norge store økonomiske problemer, og nettoutvandringen i 1989 snudde til svakt positive tall i 1990, for deretter å få et gjennomsnittsnivå på pluss 10 000. Det ble stor tilbakeflytting fra Sverige, og uro og krig i det tidligere Jugoslavia kunne merkes i innvandringstallene. Det var også en viss nettoinnvandring fra mange land i Afrika og Asia, både flyktninger og andre.

Sveriges nettoinnvandring i 2018 var 85 000, godt over summen av de fire andre landenes. Den var mer enn summen av de fire andres netto innvandring også i 2016-2017 og enkelte år tidlig på 1990-tallet og 2000-tallet. Dette er perioder hvor flyktningeinnvandringen var stor og arbeidsinnvandring hadde mindre betydning. Størst nettoinnvandring til Sverige i 2018 var det fra Syria med 9 000, og fra Afghanistan, India og Iran med vel 5 000 fra hver. Samlekategoriene Other Europe, Other Africa, Other Asia og Other America er alle store. Til tross for de veletablerte store gruppene fra Pakistan i Danmark og Norge, har det de siste årene vært større nettoinnvandring fra Pakistan til Sverige enn til Danmark og Norge, i 2018, 2 000 mot henholdsvis 300 og 450. Det er flere unge menn som reiser fra Pakistan for å ta utdanning i Sverige enn i Danmark og Norge, og færre familieinnvandrere. Sverige har større nettoinnvandring enn resten av Norden fra de aller fleste land i Afrika og Asia, men dominerer ikke nettoinnvandringen fra europeiske land.

Tidlig på 1990-tallet hadde Sverige betydelig nettoutvandring til sine nordiske naboland, men allerede da stor nettoinnvandring fra Øst-Europa og fra land i Afrika og Asia. Klart størst var nettoinnvandringen fra Iran, men mange kom også fra land som Tyrkia, Irak, Libanon, Somalia og Chile. Den gang hadde Sverige klart større innvandring fra Polen enn det de andre nordiske landene hadde, og allerede da hadde Sverige betydelig nettoinnvandring fra Syria.

Figur 3-2 Relativ nettomigrasjon for landene 1990-2018

Kilde: MIGR03 og CITI01 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

3.4. Oppsummering av migrasjonsmønster

Det er gitt mange detaljer om inn-, ut- og nettoflyttingene for de nordiske landene i dette kapitlet. I stedet for å prøve å sammendra denne informasjonen, skal vi her gi en oversikt ved å se litt på nettomigrasjonens utvikling for de fem landene i perioden 1990-2018, slik det er gitt i tabell 3.4 og figur 3.2, og i tabell 3.1 og 3.2.

De fire store nordiske landene hadde netto innvandring hvert år fra 1990 til 2018. På det laveste var den i underkant av en promille av folketallet for hvert land, bare i enkeltår for Danmark, Norge og Sverige, for Finland mellom 1994 og 2000. Den høyeste nettoinnvandringen hadde Sverige i 2016, med over en prosent av

folketallet, og nesten det samme året etter. Nettoinnvandringen til Norge nådde nesten én prosent av folketallet i 2011 og 2012, den nådde $\frac{3}{4}$ prosent i Danmark i 2015 og $\frac{1}{3}$ prosent i Finland i 2013.

Toppen i Sverige var knyttet til stor flyktningeinnvandring, særlig fra Syria, i Danmark var det også mange syriske flyktninger i tillegg til innvandrere fra de nye EU-landene. Innvandrerne fra nye EU-land var drivkraften bak de norske tallene i 2011-12, mens det primært var russere og estlendere som bidrog til Finlands rekordhøye innvandring.

Sverige har dobbelt så mange innvandring som utvandring på første halvdel av 1990-tallet, og i de fleste årene 2006-2018. Antallet flyttinger, både inn og ut, ble både to- og tredoblet gjennom perioden. Nettoinnvandringen var på det minste 6 000 (1996) og på det meste nesten 120 000 (2016). På tidlig 1990-tall var nok det største innvandringsoverskuddet fra Bosnia-Hercegovina, uten at det gis tall for republikkene i det tidligere Jugoslavia i tabellene. Det var betydelig nettoinnvandring også fra Iran, Irak og Libanon. Siden det er så mange med uoppgitt utvandringsland, er ikke tallene særlig informative. Nettoutvandringen var stor til Norge, nordmenn som søkte tilbake etter den store utvandringen omkring 1990.

Etter 2005 har nettoinnvandringen til Sverige vært svært stor knyttet til de ulike flyktningestrømmene, flest fra Syria og fra andre land i Midtøsten, særlig Irak. Mange kommer også fra uspesifiserte land i Afrika, flest har trolig bakgrunn fra Eritrea. Også til Sverige har det vært stor nettoinnvandring fra Polen. I denne perioden var Norge det eneste landet som Sverige hadde en viss nettoutvandring til. Norge hadde mer enn dobbelt så mange innvandring som utvandring mellom 2006 og 2014. Innvandringen til Norge var tre ganger høyere 2011-2013 enn tidlig på 1990-tallet, men gikk så ned til å være det dobbelte av det tidlige nivået. Antallet utvandring var ganske stabilt fra 1990 til 2009, men hadde deretter en kortvarig oppgang og så nedgang, knyttet til endringene i antall innvandring de nærmest foregående årene.

Den største nettoinnvandringen til Norge kom denne perioden fra de nye medlemslandene i EU, som Polen, Litauen og Romania. Mange andre europeiske land bidrog også til tilveksten. Utenom Europa, kom mange fra uspesifiserte land i Afrika (trolig flest fra Eritrea) og fra Asia. Hovedtyngden av flyktningene fra Midtøsten kom etter 2014.

Finland har hatt en jevn økning i innvandring helt fra 1990, og ikke så tydelig nedgang etter 2016 som det Sverige og Norge har hatt. Utvandringen økte på 1990-tallet, var stabil på 2000-tallet, og økte igjen etter 2010.

Finland hadde dobbelt så mange innvandrere som utvandrere fra 2007 til 2014, omtrent som Norge. Men nivået er betydelig lavere for Finland, og den regionale fordelingen er annerledes. Den største nettoinnvandringen kom fra Estland og Russland, og det kom mange også fra uspesifiserte land i Afrika, og fra Thailand.

Islands mønster er noe ulikt de andre landenes. Island hadde nettoutvandring mye av 1990-tallet, igjen i 2002-03, og høy nettoutvandring i årene etter bankkrisen (2009-2011). Nettoutvandringen i 2009 utgjorde 1,5 prosent av folketallet, men den største innvandringen (2017) utgjorde hele 2,5 prosent av folketallet. De største tapene på 1990-tallet var til Danmark og Norge, i 2009 til Norge (islendinger som søkte arbeid) og til Polen (polakker som ble rammet av krisen på Island). Den store nettoinnvandringen i 2017 var arbeidsinnvandrere fra Polen og Baltikum, og islendinger som returnerte fra Norge.

4. Utdanning

Vi skal se på utdanning under to litt ulike synsvinkler: Den høyeste fullførte utdanningen innvandrere og deres etterkommere født i Norden har, og hvor hyppig de ulike grupper innvandrere er under utdanning i Norden. De fleste grupper som er født i Norden med to utenlandsfødte foreldre har høyere deltaking i utdanning enn både innvandrere og den øvrige befolkningen (se Danmarks Statistikk, 2019, Kirkeberg (red), 2019 og Lundström, 2019) men det er dessverre ikke tall for etterkommeres utdanningsaktivitet i den nordiske statistikkdatabasen.

4.1. Innvandrernes deltakelse i videregående og høyere utdanning

Den nordiske databasen (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>) har fire tabeller med fokus på utdanning. EDUC30 gir andelen blant innvandrere med mer enn to års botid som deltar i videregående eller høyere utdanning. Tabellen innskrenker seg til aldersgruppen som er vanligst for dem som er under utdanning, 16-29 år. Tall er gitt for innvandrere fra verdensregionene, og fra de 20 enkeltland som er mest relevante i en nordisk kontekst, se tabell 4.1. Tallene gjelder for 2016.

Tabell 4-1 Andel innvandrere¹ 16-29 år i videregående og høyere utdanning, etter alder. Prosent. 2016

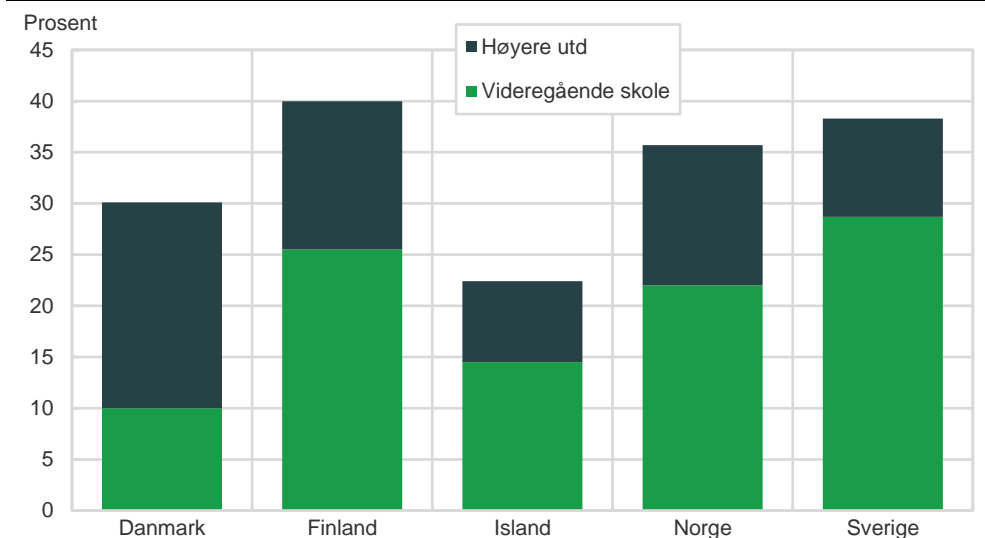
	Videregående				Høyere utdanning			
	Alle vgs	16-19 år	20-24 år	25-29 år	Alle høyere			
					utd	16-19 år	20-24 år	25-29 år
Danmark	10,0	49,5	9,5	3,2	20,1	2,5	34,1	16,2
Finland	25,5	64,5	28,8	13,7	14,5	1,2	20,6	15,0
Island	14,5	70,8	9,7	1,8	7,9	..	11,9	7,6
Norge	22,0	75,9	17,6	4,6	13,7	4,7	24,1	11,1
Sverige	28,7	77,2	25,3	11,1	9,6	2,8	15,1	8,8

¹ Innvandrere med minst to års botid

Kilde: EDUC30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Av alle innvandrere i alder 16-29 år med minst to års botid, er 30 prosent under utdanning i Danmark, mot 35-40 prosent i Finland, Norge og Sverige (figur 4.1). Island har nok relativt sett mer arbeidsinnvandring enn de andre landene, og har bare 20 prosent under utdanning. Som et lite land vil nok Island ha et mindre spesialisert utdanningssystem enn de andre landene, og trekker neppe til seg så mange utdanningsinnvandrere. Danmark har minst andel i videregående utdanning, bare 10 prosent, og høyest andel, 20 prosent, i høyere utdanning. De andre landene har langt flere i videregående enn i høyere utdanning. Forskjellen mellom Danmark og de andre landene er stor, men vi har ingen forklaring på den. Det er særlig studenter fra de andre nordiske landene som ligger bak denne forskjellen, men også andre lands innvandrere bidrar.

Figur 4-1 Andel innvandrere¹ 16-29 år i videregående og høyere utdanning, 2016

¹ Innvandrere med minst to års botid

Kilde: EDUC30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Tabell 4-2 Andel innvandrere 16-29 år i videregående utdanning, etter verdensdel. Prosent, 2016

	Alle	Norden	EU/EØS	Resten av			Sør-og Mellom-
				Europa	Afrika	Asia	Amerika
Danmark	10,0	7,6	6,0	10,1	16,2	13,9	12,2
Finland	25,5	21,9	24,3	24,1	34,9	24,5	24,9
Island	14,5	..	12,2	27,2	..	21,1	..
Norge	22,0	10,4	17,3	16,4	33,0	25,1	25,1
Sverige	28,7	17,6	21,7	16,5	39,2	31,9	30,5

¹ Innvandrere med minst to års botid

Kilde: EDUC30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Blant de yngste (16-19 år) går bare halvparten av innvandrerkullet i Danmark i videregående skole, mot 2/3 i Finland og omkring ¾ i de andre landene (tabell 4.1). Særlig lav (17 prosent) er andelen blant syrerne i Danmark. De fleste av dem var nyankomne i 2016, og var nok ikke sluset inn i det ordinære utdanningssystemet ennå. Andelen blant somalierne i Danmark var bare vel 40 prosent, mot godt over 70 prosent i Norge og Sverige (tabell 4.3). Etter fylte 20 år er deltakelsen i videregående utdanning mye lavere enn blant de yngre. Da får universiteter og høyskoler større betydning, men det er fortsatt flere innvandrere i alderen 20-24 år i videregående enn i høyere utdanning i Finland og Sverige (tabell 4.1).

Tabell 4-3 Andel innvandrere¹ 16-29 år i videregående utdanning, fra utvalgte land. Prosent, 2016

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Polen	9,6	20,0	12,5	19,8	25,9
Tyskland	11,5	12,3	..	26,3	22,2
Russland	15,5	35,9	..	21,6	24,7
Bosnia-Hercegovina	7,8	34,8	..	7,0	9,9
Somalia	12,2	38,0	..	31,3	41,7
Tyrkia	10,5	21,1	..	13,4	23,1
Afghanistan	19,9	36,4	..	32,2	45,6
Thailand	24,9	41,4	..	37,1	38,7
India	6,9	10,0	..	12,3	11,8
Irak	19,0	29,7	..	20,6	29,4
Tran	13,3	34,9	..	25,7	31,3
Kina	5,7	8,4	..	16,5	16,0
Pakistan	10,1	15,8	..	16,6	24,0
Syria	6,0	30,3	..	27,6	40,4
Vietnam	11,1	10,9	..	14,4	22,6
Alle innvandrere	10,0	25,6	14,5	22,0	28,7

¹ Innvandrere med minst to års botid.

Kilde: EDUC30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

I slutten av 20-årene er 10-15 prosent under utdanning i arbeidsinnvandringslandene Island og Norge. Det er om lag 20 prosent i Danmark og Sverige, og 30 prosent i Finland. I Danmark, Island og Norge er langt de fleste under utdanning på universitetsnivå, i Finland og Sverige er det like mange på hvert av de to nivåene (tabell 4.1).

Andelen som er under høyere utdanning varierer med mange forhold, og ikke bare med slike som er knyttet til integrering. Om det er store grupper som er arbeidsinnvandrere, må nødvendigvis andelen som er under utdanning bli lav (tabell 4.4 og 4.5). Et godt utbygd utdanningssystem med gode adgangsbetingelser og lave gebyrer for utlendinger vil trekke utenlandske studenter til seg. Av nordiske innvandrere i Danmark, er en av tre studenter, det dobbelte av hva vi finner i andre land. Den laveste andelen studenter finner vi blant afrikanske innvandrere i Sverige. Av dem i alderen 16-29 år er bare 5 prosent studenter, og Sverige har klart lavere andel under utdanning enn blant innvandrere fra land utenfor EU enn det de andre landene har.

Tabell 4-4 Andel innvandrere¹ 16-29 år i høyere utdanning, etter verdensdel. Prosent. 2016

	Alle	Norden	EU/EØS	Resten av			Sør-og Mellom Amerika
				Europa	Afrika	Asia	
Danmark	20,1	35,0	23,4	15,4	16,1	16,1	17,1
Finland	14,5	12,8	10,2	18,1	7,8	17,3	17,4
Island	7,9	..	5,5	10,8	..
Norge	13,7	16,3	9,4	21,4	10,9	16,0	15,5
Sverige	9,6	17,5	11,1	10,4	5,1	9,6	10,0

¹ Innvandrere med minst to års botid.

Kilde: EDUC30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Innvandrere fra de ulike landene har til dels svært ulik andel under utdanning i de nordiske landene. Somalierne er den gruppe som har høyest andel i videregående utdanning i Finland, Norge og Sverige, men har lavere andel som tar høyere utdanning, unntatt i Danmark. Andre grupper med høy andel under videregående utdanning er dem fra Afghanistan, og andelene for Irak og Iran er også jevnt over høye (tabell 4.5). Lave andeler i videregående skole har innvandrere fra India, Kina og Vietnam, men de har på den annen side høye andeler som tar høyere utdanning. Også blant innvandrere fra Tyskland og Russland er det mange som tar høyere utdanning. Innvandrere i alderen 16-29 år fra Thailand, har for de fleste landene den høyeste andelen som deltar i videregående utdanning, men også de laveste andelene i høyere utdanning.

Tabell 4-5 Andel innvandrere¹ 16-29 år i høyere utdanning, fra utvalgte land. Prosent. 2016

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Polen	13,2	13,8	2,8	6,7	6,9
Tyskland	32,2	24,4	..	21,2	16,5
Russland	19,7	23,8	..	24,6	19,6
Bosnia-Hercegovina	21,7	8,9	..	21,6	10,6
Somalia	17,7	2,5	..	8,9	3,2
Tyrkia	10,5	7	..	10,4	5,6
Afghanistan	24,6	4,8	..	13,9	6,1
Thailand	7,4	2,1	..	6,8	3,9
India	15	30	..	18,4	15,7
Irak	21,5	4,8	..	18,4	11,4
Tran	18,7	14,8	..	21	13,5
Kina	23,5	28,7	..	28,9	19,3
Pakistan	12,2	31,7	..	17,9	10,1
Syria	2,7	2,9	..	7,9	6,1
Vietnam	18,2	38,9	..	19,1	10,4
Alle innv.	20,1	14,5	7,9	13,7	9,6

¹ Innvandrere med minst to års botid.

Kilde: EDUC30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Innvandrere fra Tyrkia har relativt lav deltakelse både på videregående og høyere nivå. Bosnia-Hercegovina og Somalia har også lav deltakelse i flere av de nordiske

landene, men med store variasjoner landene mellom. Disse variasjonene henger tett sammen med ulikheter i innvandrernes aldersfordeling. Når det er mer enn en av tre bosniske innvandrere i Finland som går i videregående skole, og færre enn en av ti i de andre landene, må det ses i sammenheng med at blant unge voksne bosnierne i Finland er en mye større andel i tenårene enn det er i de andre landene.

Vi vet fra andre kilder at deltaking i høyere utdanning er stor blant etterkommerne, og ofte større enn blant dem uten innvandrerbakgrunn. Det er imidlertid ingen tabeller i denne statistikkbanken som viser dette.

4.2. Andelen som ikke fullfører videregående utdanning blant dem som begynner

Andelen som er under utdanning trenger ikke være en god indikator på hvor mange som faktisk oppnår den utdanningen de deltar i. Tabell EDUC31 (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>) viser andelen som fullfører videregående skole i løpet av de fem første årene etter de begynte. Danmark har ikke tall for frafall, og i Island er det for få etterkommere til at det kan oppgis tall for dem. Noen hovedtall fra EDUC31 er tatt inn i tabell 4.6.

Andelen varierer mye mellom landene, Island har den høyeste andelen som ikke fullfører, i alle grupper. Finland har tilsvarende laveste andel, og Sverige har for de fleste grupper høyere frafall enn Norge. Blant *innvandrere* på Island er det hele to av tre som ikke fullfører i løpet av de fem første årene. I Sverige er andelen nesten like høy, og i Norge gjelder det nesten halvparten av innvandrerne. Finland skiller seg ut ved at «bare» en av tre ikke har fullført i løpet av fem år. Det er flere menn enn kvinner som ikke fullfører. Forskjellene mellom kjønnene er størst i Norge (53 mot 39 prosent). Forskjellen er nær 10 prosent i Finland og Sverige, og bare to prosent i Island.

Tabell 4-6 Prosentandel av elevene som ikke hadde fullført videregående skole i løpet av fem år etter skolestart, etter kjønn. 2010 til 2015

	Innvandrere ¹			Etterkommere			Øvrige		
	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
Finland	32,0	37,2	27,3	23,1	25,4	20,5	20,7	21,5	20,1
Island	68,9	70,2	67,9	40,1	47,6	32,0
Norge	46,3	53,4	38,9	29,3	37,4	20,2	25,8	30,7	20,6
Sverige	62,1	65,8	57,5	38,4	42,0	34,5	24,7	28,1	21,1

¹ Innvandrere med minst to års botid.

Kilde: EDUC31 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Blant etterkommerne er frafallet langt mindre, men fortsatt på et høyt nivå. Andelen er høyest i Sverige, hvor fire av ti etterkommere ikke fullfører i løpet av fem år. Finland har klart lavest frafall også her, men blant kvinner er frafallet like lavt i Norge som i Finland. Også for etterkommere er det stor kjønnsforskjell i frafall i Norge.

I resten av befolkningen er frafallet mye lavere enn blant dem med innvandrerbakgrunn, men er likevel på mellom 20 og 40 prosent, igjen høyest i Island. Kjønnsforskjellene varierer her mye mellom landene, i Island er frafallet blant menn en av to, blant kvinner en av tre. I den andre ytterlighet finner vi Finland, hvor forskjellen i frafall mellom kvinner og menn er bare en prosent. Både Norge og Finland har samme frafall blant etterkommerkvinner som blant kvinner uten innvandrerbakgrunn, 20 prosent.

4.3. Utdanningsnivå blant innvandrere og etterkommere

Utdanningsnivå for innvandrere og etterkommere er gitt i tabell EDUC32 (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>). Det er ingen tall for Island, og

utdanningsnivå for innvandrere til Finland er ikke oppgitt. I Norge, Sverige og Danmark har det blitt gjennomført ulike undersøkelser for å avdekke utdanning som innvandrere har med seg fra utlandet. Tilsvarende undersøkelser har ikke blitt gjort i Finland og statistikkontoret har derfor valgt å ikke publisere tall for denne gruppen.

Det er ikke store og systematiske forskjeller mellom utdanningsnivået til innvandrere, etterkommere og resten av befolkningen. Gjennomgående har innvandrere og etterkommere litt lavere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. Noen hovedtall fra EDUC32 er tatt inn i tabell 4.7.

Innvandrerne i Danmark har høyere utdanning enn etterkommerne, mens forholdet er omvendt i Sverige. Forskjellene kan ikke sies å være større enn det ulikheter i aldersfordeling og landbakgrunn skulle tilsi. I Norge har innvandrere og etterkommere ganske likt utdanningsnivå.

Tabell 4-7 Innvandrere¹, etterkommere og øvrig befolkning i alder 25-64 år etter høyeste fullførte utdanning. Prosent. 2016

	Innvandrere			Etterkommere			Øvrig befolkning		
	Grunnskole	Videregående	U&H	Grunnskole	Videregående	U&H	Grunnskole	Videregående	U&H
Danmark	21,4	29,3	41,7	26,1	33,4	36,2	18,2	43,4	37,6
Finland	22,6	46,0	31,4	12,9	46,3	40,8
Norge	25,9	29,8	42,6	24,4	28,5	44,7	18,2	42,2	39,3
Sverige	31,6	26,2	34,9	16,4	51,1	31,5	13,2	50,8	35,4

¹ Innvandrere med minst to års botid.

Kilde: EDUC31 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Forskjellen mellom menns og kvinners utdanningsnivå er stort sett likt mellom landene, for alle tre befolkningsgruppene. Innvandrerne har lik andel menn og kvinner med bare grunnskoleutdanning i alle landene. Andelen er størst i Sverige. Andelen med utdanning på nivå videregående skole er likt for menn og kvinner i Danmark og Sverige, mens det er flere menn enn kvinner på dette nivået blant innvandrerne i Norge. Til gjengjeld var det klart flere kvinner enn menn med høyere utdanning i Norge. Det er noe flere kvinner enn menn som har høyere utdanning i Danmark og Sverige også, men forskjellen er langt mindre enn i Norge.

Blant etterkommerne er kjønnsforskjellene langt større enn blant innvandrerne. I alle landene er det 10-15 prosentpoengs høyere andel blant kvinner enn blant menn som hadde tatt høyere utdanning. Det er litt lavere andel kvinner enn menn med utdanning på videregående skole-nivå, og mye lavere andel med bare grunnskole. I den øvrige befolkningen er det like stort utdanningsoverskudd blant kvinner som det er blant etterkommerne, men blant øvrig befolkning er det mannsoverskudd særlig på videregående skole-nivå. Andelen med utdanning på grunnskolenivå er bare litt høyere blant menn enn blant kvinner i den øvrige befolkningen.

4.4. Innvandringsgrunnenes betydning for utdanningsforskjeller

Det er bare Norge og Sverige som oppgir innvandringsgrunner, og det oppgis bare for innvandrere som er statsborgere i land utenfor EU/EØS. Tabellen EDUC33 (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>) som viser samvariasjonen mellom utdanning og innvandringsgrunn har tilsynelatende ikke tall for flyktninger, men det synes å være helt urimelig. Kontakt med Ministerrådet og Statisticon bekrefter at tabellen har disse tre gruppene av innvandringsgrunner: 1) Flyktninger og familieinnvandrere til flyktninger. 2) Andre familieinnvandrere. 3) Andre grunner (Arbeid, utdanning, annet).

For innvandrerne under ett, er det nokså lite forskjell i utdanning mellom dem som kommer til Norge og Sverige. Det er litt flere med bare grunnskoleutdanning til

Norge, og tilsvarende flere med utdanning på videregående skole-nivå i Sverige. Andelen med høyere utdanning er en av tre i begge land. Kvinner har et litt høyere utdanningsnivå enn menn.

Når vi ser på de tre undergruppene, er forskjellene noe større. Familieinnvandrere både til flyktninger og til andre har klart bedre utdanning i Sverige enn i Norge. Den største forskjellen finner vi blant arbeids- og utdanningsinnvandrere. Mer enn to tredeler av dem som flytter til Norge for arbeid eller utdanning, har høyere utdanning, mens andelen er vel 40 prosent for Sverige. Blant familieinnvandrere til andre enn flyktninger, har kvinner i begge land klart høyere utdanning enn mennene. For familieinnvandrere til flyktninger og for arbeids- og utdanningsinnvandrere er kjønnsforskjellene moderate.

4.5. Oppsummering av utdanningsforskjeller

Utdanningsnivået for innvandrere, etterkommere og øvrig befolkning er ikke fundamentalt ulikt. Kvinner har noe høyere utdanning enn menn, og forskjellen er mye større blant etterkommerne enn blant innvandrerne. Det er store forskjeller i andel som tar høyere utdanning blant innvandrerne fra ulike land, men de gruppene som ligger høyt i ett nordisk land, ligger gjerne høyt i de andre også. Innvandrere fra Somalia og Thailand har høye andeler som går i videregående skoler og lave andeler på universitet og høyskoler. Innvandrere fra India og Kina har relativt høye andeler i høyere utdanning i alle land.

Mange innvandrere kommer ikke for å ta utdanning, men for å anvende den utdanningen de tok i hjemlandet på arbeidsmarkedet i vertslandet. Dette er oftest tilfelle for arbeidsinnvandrere, mens flyktninger og familieinnvandrere gjerne har behov for mer utdanning. Ulikheter i deltaking i utdanningssystemet kan nok si mer om framtidsutsiktene for etterkommerne enn for innvandrerne, men den nordiske databasen har ikke data for etterkommernes utdanningsaktivitet.

5. Yrkesdeltaking

Yrkesdeltaking regnes ofte som det mest sentrale elementet i integreringen, ved at deltakelse på arbeidsmarkedet viser at innvandreren er kommet inn på en av vertsamfunnets viktigste arenaer. Uten at en gruppe har tilnærmet samme yrkesdeltaking som den enheten den skal integreres i, kan gruppen vanskelig sies å være godt integrert. Det samme venter vi for enkeltindivider; er de i en gruppe som det er naturlig å være i arbeid (alder, helse, familieforhold etc.), vil integrering forutsette deltakelse i yrkeslivet. Tilsvarende vil deltakelse i yrkeslivet også gjøre integreringen lettere, ved at arbeidsmarkedet er en arena for å skaffe nødvendig inntekt, og det gir muligheter for å lære seg vertsamfunnets språk og sosiale koder, og å bli del av et flerkulturelt sammensatt sosialt miljø. Det er gjort flere analyser av sysselsettingen blant innvandrere og etterkommere i Norden (se blant andre Hernes et al. 2019)

5.1. - blant innvandrere

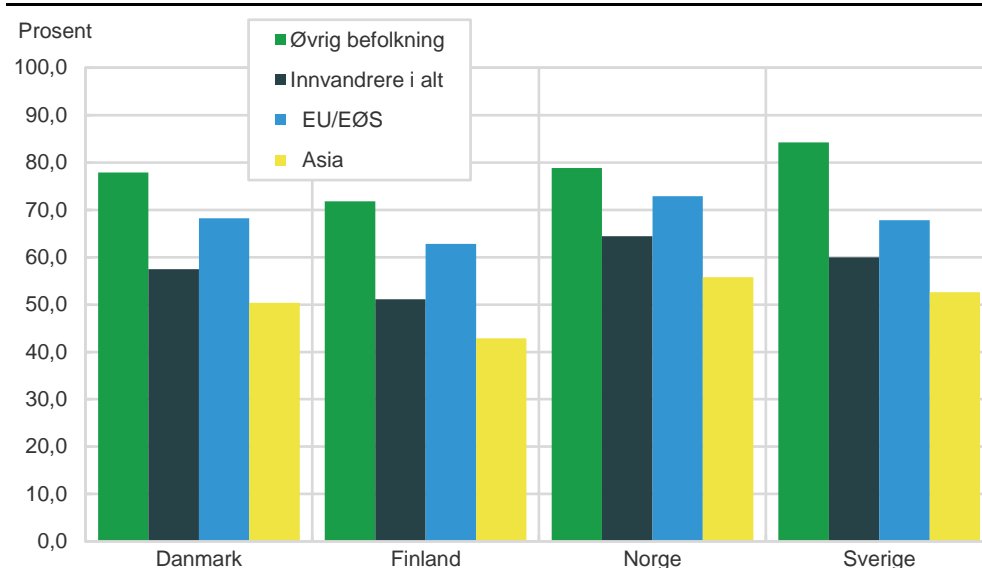
Den nordiske statistikkbanken gir tall for sysselsetting for ulike grupper innvandrere og etterkommere for de fire store nordiske landene, men det er ikke oppgitt tall for Island. Det er ganske store forskjeller i sysselsettingsprosent mellom landene. I Sverige er 84 prosent av dem uten innvandrerbakgrunn 20-64 år sysselsatt, men andelen i Norge og Danmark er knapt 80 prosent, og i Finland bare 72 prosent (se tabell WORK30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>, og tabell 5.1). Det er klart større sysselsettingsandel blant kvinner enn blant menn i Finland, ellers er andelen høyere blant menn (1-4 prosentpoeng).

Tabell 5-1 Prosentandel sysselsatte innvandrere og etterkommere i alder 20-64 år i 4 nordiske land, etter kjønn. 2016

	Danmark			Finland			Norge			Sverige		
	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner	Alle
Øvrig befolkning	80,0	75,8	77,9	70,6	73,1	71,8	80,1	77,5	78,8	84,6	83,8	84,2
Innvandrere i alt	62,9	52,5	57,5	55,7	46,1	51,1	67,9	60,5	64,4	62,5	57,4	60,0
Norden	64,1	63,3	63,6	66,7	67,9	67,2	80,2	79,4	79,8	66,2	70,3	68,4
EU/EØS	72,0	62,7	68,2	65,3	59,7	62,8	75,0	69,6	72,9	69,7	65,7	67,8
Resten av Europa	61,9	53,3	57,3	58,7	48,4	52,6	68,9	64,2	66,2	74,1	66,3	70,0
Afrika	49,8	42,3	46,3	43,7	28,5	37,9	49,9	41,6	46,2	54,0	45,2	50,2
Asia	56,3	44,8	50,4	48,5	36,9	42,9	59,9	52,3	55,8	55,9	49,0	52,6
Nord-Am. og Oceania	60,3	47,2	54,0	52,1	40,1	47,9	72,4	61,4	67,2	66,9	60,1	64,0
Sør og Mellom-Am.	62,2	56,6	58,8	52,1	40,7	46,5	69,4	61,4	64,6	74,1	69,1	71,5
Etterkommere i alt	63,0	61,1	62,1	50,4	57,3	53,7	68,2	67,6	67,9	74,6	76,0	75,3
Norden	71,8	71,3	71,5	47,8	69,1	58,6	77,3	72,2	79,8	80,1	80,9	80,5
EU/EØS	70,4	70,6	70,5	59,5	58,1	58,9	72,9	69,7	71,3	76,9	77,2	77,1
Resten av Europa	62,1	66,2	64,1	50,3	57,1	53,7	66,3	73,6	70,0	75,2	76,9	76,1
Afrika	52,0	55,5	53,7	39,5	46,1	42,6	56,5	64,8	60,5	58,6	64,0	61,2
Asia	63,1	58,0	61,1	53,8	60,3	56,9	69,2	66,7	68,0	60,0	70,2	69,5
Nord-Am. og Oceania	65,8	69,7	67,5	61,1	67,2	60,8	64,0	68,3	71,0	69,6
Sør og Mellom-Am.	54,4	65,7	59,8	59,6	64,0	68,5	66,1	69,2	72,6	70,8

Kilde: Tabell WORK30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Når vi grupperer innvandrere og etterkommere etter kjønn og landbakgrunn, er det bare innvandrere til Norge fra de andre nordiske landene som har høyere sysselsetting enn den øvrige befolkningen. Innvandrerne under ett har mye lavere sysselsetting enn dem uten innvandrerbakgrunn, hele 25 prosentpoeng i Sverige, 20 prosentpoeng i Danmark og Finland og «bare» 15 prosent i Norge (figur 5.1). Dette mønsteret avhenger i stor grad av innvandringens sammensetning, og er ikke uten videre uttrykk for hvor vellykket integreringen er. I Norge er det mange arbeidsinnvandrere, i Sverige mange flyktninger.

Figur 5-1 Prosentandel sysselsatte innvandrere og etterkommere i alder 20-64 år i 4 nordiske land, etter kjønn. 2016

Kilde: Tabell WORK30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Menn har høyere sysselsetting enn kvinner for innvandrerne, unntatt blant dem som kommer fra andre nordiske land, hvor andelene er temmelig like. Størst forskjell mellom menns og kvinners sysselsetting er det for afrikanske innvandrere i Finland, hvor 44 prosent av mennene og bare 29 prosent av kvinnene er sysselsatt. I alle landene er det både for kvinner og menn innvandrere fra Afrika som har lavest sysselsetting (tabell 5.1).

Innvandrere fra andre nordiske land og EU/EØS har høyere sysselsetting i Norge enn i de andre landene. Dette er det naturlig å sette i sammenheng med stor arbeidsinnvandring til Norge. Også de som kommer fra Asia og fra Nord-Amerika og Oceania har høyest sysselsetting i Norge, mens de fra Europa utenfor EU, og fra Afrika og Sør- og Mellom-Amerika har høyest sysselsetting i Sverige.

Finland har lavere sysselsetting blant innvandrerne enn det de andre nordiske landene har, og de har den laveste sysselsettingen blant både menn og kvinner fra alle regioner. Det eneste lille unntaket er at Danmark har litt lavere sysselsetting enn Finland for innvandrere fra de andre nordiske landene. Årsaken til det er nok at så mange nordiske innvandrere i Danmark studerer.

Den nordiske databasen har tall også for noen av de viktige innvandringslandene for Norden (tabell 5.2). I alle landene er det innvandrere fra Syria som har lavest sysselsetting, ganske naturlig siden så mange av dem kom til Norden umiddelbart før 2016. I nesten alle grupper har innvandrere fra Somalia nest lavest sysselsetting, og mye lavere enn neste land, som ofte er Irak. Somalierne som gruppe tilhører ikke dem med lengst botid i 2016, men sammenliknet med afghanere, som heller ikke hadde lang botid, er forskjellen bemerkelsesverdig, særlig i Norge.

Tabell 5-2 Prosentandel sysselsatte innvandrere og etterkommere i alder 20-64 år fra noen utvalgte land. 2016

	Danmark		Finland		Norge		Sverige	
	Innvandrere	Etterkommere	Innvandrere	Etterkommere	Innvandrere	Etterkommere	Innvandrere	Etterkommere
Alle	57,5	62,1	51,1	53,7	64,4	67,9	60,0	75,3
Polen	73,1	70,2	59,2	61,9	74,3	69,2	71,0	71,6
Tyskland	65,5	..	58,8	..	78,2	75,0	67,0	..
Russland	57,1	..	43,4	..	64,1	..	63,1	..
Bosnia-Hercegovina	53,4	56,8	63,0	..	69,8	65,3	76,5	65,5
Somalia	32,2	30,0	24,5	37,5	36,2	47,6	41,8	48,4
Tyrkia	54,8	64,7	48,7	36,2	54,0	67,9	64,1	77,7
Afghanistan	48,4	54,6	28,9	..	56,2	55,2	51,5	54,5
India	62,2	..	48,7	..	63,0	72,3	50,8	..
Irak	40,4	49,6	22,6	47,4	48,1	49,5	54,5	59,1
Iran	50,7	59,2	39,1	54,3	57,2	59,8	67,7	63,0
Kina	57,6	..	47,0	..	60,0	59,3	53,0	..
Pakistan	53,0	63,9	50,8	65,4	63,7	71,1	49,8	67,3
Syria	22,0	..	12,2	..	16,3	59,6	26,6	..
Thailand	70,4	..	46,4	..	65,8	65,4	65,8	..
Vietnam	64,2	63,7	50,8	65,4	63,7	71,1	63,9	64,4

Kilde: Tabell WORK30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

Forskjellene mellom de nordiske landene er ganske stabil. Finland har lavest sysselsetting for praktisk talt alle landene, og deretter Danmark hvor også innvandrerne hadde lavere sysselsetting enn i Sverige og Norge. Det er høyere sysselsetting i Sverige enn i Norge for innvandrere fra de landene hvor det er kommet mange flyktninger, det vil si de fleste betydelige utvandringsland i Afrika, Asia (unntatt Afghanistan) og Sør-Amerika. Norge hadde høyere sysselsetting fra de andre landene, land som India, Kina og Pakistan.

5.2. - blant etterkommerne

Blant alle grupper etterkommere er sysselsettingen høyest i Sverige, med enkelte små unntak. Den laveste sysselsettingen for alle regioner har etterkommere bosatt i Finland. For etterkommerne under ett er sysselsettingen ganske lik for kvinner og menn. Unntaket er Finland, hvor etterkommerkvinner har betydelig høyere sysselsetting (57 mot 50 prosent). Størst forskjell i Finland er det mellom etterkommerkvinner og -menn fra resten av Norden, under 50 prosent av mennene og 70 prosent av kvinnene er sysselsatt (tabell 5.1).

Etterkommerne har til dels mye høyere sysselsetting enn innvandrerne, i de fleste grupper. En viktig grunn til det er nok at etterkommerne gjennomgående er ganske unge. Det vil være mange under utdanning blant dem, slik vi så i forrige kapittel. Men det er ikke mange som er så gamle at de av den grunn får redusert yrkesdeltaking. Når Sverige har så mye høyere yrkesdeltaking blant etterkommere enn det de andre landene har, skyldes det blant annet at Sverige har stor andel etterkommere i de mest yrkesaktive aldersgruppene.

Etterkommere med foreldre født i Afrika, har i alle landene den klart laveste andelen sysselsatte, minst åtte prosentpoeng lavere enn det etterkommere med bakgrunn fra Asia har. Kvinner med bakgrunn fra Afrika har klart høyere yrkesaktivitet enn menn i alle fire land. Det samme gjelder etterkommere med bakgrunn fra Sør- og Mellom-Amerika og fra Europa utenfor EU. Dette er grupper hvor andre kilder viser høy deltaking i høyere utdanning (Danmarks Statistikk, 2019, Kirkeberg (red), 2019 og Lundström, 2019). Vi har som nevnt ikke tall som viser deltakingen i utdanning blant etterkommerne, men vi skal seinere (kapittel 6) presentere hvordan andelen som deltar i hverken utdanning, opplæring eller arbeid varierer mellom gruppene.

Det er mye færre etterkommere enn innvandrere fra de fleste land, og det er mange land hvor antallet observasjoner er for lite til at de nordiske landene kan publisere sysselsettingstall for etterkommere. Det gis tall for noen land i tabell 5.2, som

bygger på WORK30 (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>), og vi kommenterer tallene litt her. Ingen grupper kommer helt opp på sysselsettingsnivået til resten av befolkningen. Etterkommere med bakgrunn i land med høye sysselsettingsandeler blant innvandrerne, kommer oftest ikke helt opp på nivå med foreldregenerasjonen. Det kan ha å gjøre med at det er de typiske arbeidsinnvandrerlandene som har den høyeste sysselsettingen, og at det blant deres barn er mange som tar utdanning. Også flyktingeland med høy sysselsetting vil ha mange etterkommere som får sjansen til å studere.

For grupper med lav sysselsetting, som dem fra Somalia og Irak, har etterkommerne gjennomgående høyere sysselsetting enn innvandrerne. Interessante unntak er for eksempel somalierne i Danmark. Når etterkommerne fra et land hvor innvandrerne har svært lav sysselsetting, får et enda lavere sysselsettingsnivå, må dette tas som et tegn på meget store utfordringer med integreringen. I tilfellet med somalierne er det etterkommermennene som kommer svært dårlig ut, også sammenliknet med innvandrer menn. Kjønnforskjellen er stor i Danmark og Sverige, ikke i Finland og Norge. For kvinner er det en meget stor oppgang i sysselsettingen for somaliere i alle fire landene, en fordobling i både Finland, Norge og Danmark.

5.3. Øker yrkesdeltakingen med botid i alle landene?

Hernes et al. (2019) har en grundig gjennomgang av utdannings- og arbeidsmarkedssituasjonen for flyktninger ankommet til Skandinavia 2008-2016. De etablerer et detaljert datasett og analyserer denne gruppens integrering på utdannings- og arbeidsmarkedet. Blant de forhold de fant som har fått mest oppmerksomhet er at sysselsettingen for flyktingemenn stagnerer tydelig etter 6-8 års botid i Norge, men ikke i Sverige og Danmark. Det er heller ikke noen stagnasjon å spore for kvinner i noe land.

Vårt datamateriale dekker alle de fire store nordiske landene, og har med alle bosatte innvandrere, ikke bare dem som kom 2008-2016, og ikke bare flyktingene og deres familier. Vi vil derfor se om mønsteret med økende sysselsetting med økende botid unntatt for innvandrer menn til Norge holder seg når vi ser på alle innvandrere og på dem som har bodd her lenge.

Våre data (tabell WORK31, <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>) bekrefter at sysselsettingen i Norge er høy for innvandrere fra Norden og EU, og fra Asia og Nord-Amerika. Innvandrere fra de andre verdensregionene har høyere sysselsetting i Sverige enn i Norge. De aller fleste innvandrergrupper har lavere sysselsetting i Finland enn i resten av Norden.

Grupperer vi innvandrerne etter botid, blir bildet ganske annerledes (se tabell 5.3 og figur 5.2, laget på grunnlag av WORK31). For dem med kortest botid (0-3 år) er det høyere sysselsetting i Danmark enn i de andre nordiske landene for innvandrere fra de aller fleste land i Asia og Afrika, både flyktingeland og andre. For europeiske innvandrere er sysselsettingen høyest i Norge. Sysselsettingen i Finland, og særlig i Sverige er klart lavere. Det er noen forskjeller mellom de ulike opprinnelseslandene, men mønsteret er ganske stabilt. Danmark har høyeste andel sysselsatt for innvandrere med kort botid fra Afrika og Asia, uavhengig av om det er arbeidsinnvandrerland (som Tyrkia eller India), flyktingeland som Somalia og Afghanistan eller familieinnvandringsland som Thailand og Filippinene.

Tabell 5-3 Prosentandel sysselsatte innvandrere i de nordiske landene etter botid. 2016

	Alle	0-3 år	4-7 år	8-15 år	Mer enn 15 år
Danmark					
Alle innvandrere	57,5	49,9	62,7	65,7	57,7
Norden	63,6	44,4	63,6	74,7	72,3
EU28/EØS	68,2	62,3	68,5	75,7	72,8
Resten av Europa	57,3	59,0	63,5	63,6	54,1
Afrika	46,3	31,7	53,5	56,1	48,5
Asia	50,4	37,9	55,2	57,9	52,9
Sør- og Mellom Amerika	58,8	46,5	59,2	65,4	66,7
Finland					
Alle innvandrere	51,1	40,3	49,5	53,1	58,4
Norden	67,2	51,4	64,9	73,2	73,1
EU28/EØS	62,8	61,9	61,6	61,8	67,4
Resten av Europa	52,6	36,4	44,6	53,9	59,8
Afrika	37,9	23,9	36,6	41,8	44,5
Asia	42,9	28,3	41,8	48,5	53,3
Sør- og Mellom Amerika	46,5	32,6	43,4	51,7	59,4
Norge					
Alle innvandrere	64,4	52,5	68,3	71,0	66,0
Norden	79,8	75,5	80,1	82,4	80,7
EU28/EØS	72,9	67,0	72,6	79,5	76,3
Resten av Europa	66,2	59,4	70,5	69,0	65,7
Afrika	46,2	23,6	51,9	56,6	53,3
Asia	55,8	31,7	61,9	64,7	60,7
Sør- og Mellom Amerika	64,6	50,9	66,2	69,8	67,5
Sverige					
Alle innvandrere	60,0	33,8	56,8	66,4	73,0
Norden	68,4	40,9	54,4	58,9	75,2
EU28/EØS	67,8	55,5	65,2	74,6	75,2
Resten av Europa	70,0	48,6	65,1	72,1	74,3
Afrika	50,2	23,0	50,2	62,6	70,1
Asia	52,6	23,4	52,8	62,2	70,0
Sør- og Mellom Amerika	71,5	47,5	63,8	72,3	77,9

Kilde: Tabell WORK31 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

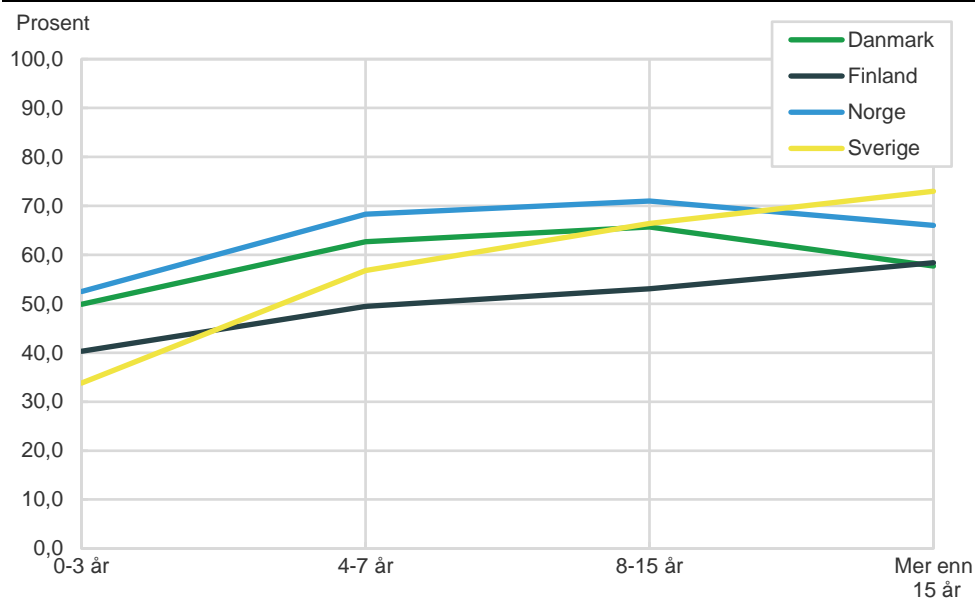
For innvandrere med 4-7 års botid er mønsteret i noen grad det samme, men forskjellene blir mindre tydelige. Nå er sysselsettingen høyest i Norge for innvandrere fra alle verdensregioner, og de fleste land. Danmark har fortsatt høyere sysselsetting enn de andre landene for innvandrere fra enkelte land i Midt-Østen. Oppgangen i sysselsetting fra botidsgruppe 0-3 år til 4-7 år er meget stor i de fleste tilfeller. For Danmark øker den med ti prosentpoeng, og for Sverige er økningen nesten 25.

Fra 4-7 års til 8-15 års botid øker sysselsettingen med 10 prosentpoeng i Sverige, mens økningen er bare 3-4 prosentpoeng i de andre landene. Likevel er sysselsettingsprosenten for innvandrere med 8-15 års botid 5 prosentpoeng lavere i Sverige enn i Norge. Fortsatt er det fleste grupper som har høyest sysselsetting i Norge, men for mange land i Afrika og Asia tar nå Sverige over. Sysselsettingen er lavest i Finland for innvandrere fra nesten alle regioner og land.

For innvandrere med mer enn 15 års botid i Sverige er sysselsettingen klart høyere enn i gruppen 8-15 års botid. Også for Finland øker sysselsettingen med botid helt til 15+. I Danmark og Norge er det betydelig nedgang i sysselsettingen fra 8-15 til 15+ års botid, med 8 prosentpoeng i Danmark og 5 i Norge. Den utflytningen som Hernes et al. (2019) finner fram mot 8 års botid i Norge, avløses av nedgang i sysselsettingen når botiden øker ytterligere. Men i våre data blir det nedgang i sysselsettingen også for Danmark. Oppgangen i Sverige fortsetter så lenge vi kan følge botiden. Nedgangen i Danmark og særlig i Norge er større for menn enn for kvinner. Innvandrere i Finland med mer enn 15 års botid har kommet opp på et noe høyere sysselsetningsnivå enn i Danmark. Med få unntak (Norden og enkelte EU-land) er sysselsettingen klart høyest i Sverige for innvandrere med lang botid fra alle land og regioner. Lavest sysselsetting blant dem med mer enn 15 års botid i

Sverige har innvandrere fra Pakistan og Somalia med 63 prosent. Dette er nesten på nivå med gjennomsnittet for innvandrere med 8-15 års botid.

Figur 5-2 Prosentandel sysselsatte innvandrere i de nordiske landene etter botid. 2016

Kilde: Tabell WORK31 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

I alle landene er forskjellen mellom menns og kvinners sysselsetting størst de første årene etter innvandringen. Så øker sysselsettingen med botid, og raskere for kvinner enn for menn. For dem med lenger enn 15 års botid, er kjønnsforskjellene i sysselsetting minst.

Selv om sysselsettingen øker mye med botid, er det innvandrere fra de samme landene som har høyest og lavest sysselsetting enten vi ser på lange eller korte botider. For innvandrere fra Afrika og Asia er det uansett somaliene som har lavest sysselsetting, og høyst sysselsetting har ofte de fra Filippinene eller India. Jo lenger botid gruppene har, jo mindre forskjeller mellom land og regioner blir det i sysselsettingen. Dette gjelder også for land innen samme verdensregioner. Det er ser altså ut som om uansett utgangspunkt, etter lang botid blir ikke sysselsettingsforskjellene så store.

Sysselsettingsprosentens utvikling med botid henger i noen grad sammen med innvandringens sammensetning, det er ulike innvandrergupper som dominerer i de ulike botidsgruppene. For eksempel er arbeidsinnvandring mye vanligere i Norge enn i de tre andre landene. Arbeidsinnvandrerne reiser ofte hjem etter noen års opphold, og arbeidsinnvandringen fikk et omfang av betydning først fra 2006. Dermed er det mange flere arbeidsinnvandrere (som jo har høy sysselsetting) med kort enn med lang botid. Men det er også slik at for mange grupper synker sysselsettingen med økende botid ut over 6-8 år (Bratsberg et al., (2017).

5.4. Betydningen av botid varierer med innvandringsgrunn

Som nevnt tidligere er det informasjon om innvandringsgrunn i databasen bare for Norge og Sverige. Det er noe uklart hvordan variabelen innvandringsgrunn egentlig er kodet, men vi velger, som sagt foran, å legge til grunn at den opererer med tre grupper: Flyktninger og deres familieinnvandrere, Andre familieinnvandrere, og Andre (Arbeid, utdanning, annet). Innvandringsgrunn registreres bare for innvandrere som er statsborgere i land utenfor EU/EØS.

De tre hovedgruppene har omtrent samme sysselsetting i Norge og Sverige. Flyktninger og deres familie har klart lavest sysselsetting, vel 50 prosent. I Norge er 60 prosent av familieinnvandrere til andre enn flyktninger sysselsatt, i Sverige er det 55 prosent. Om lag 68 prosent av andre innvandrere er sysselsatt i begge landene.

Ser vi på botiden, er sysselsettingen i Norge høyere enn i Sverige blant dem med både 0-3 og 4-7 års botid. Sysselsettingen er høyere i Norge for alle grupper unntatt flyktninger med familie, med kortest botid. Når forskjellen for alle innvandrere under ett blir såpass stor, skyldes det også at en større andel av innvandrerne i Sverige enn i Norge er flyktninger med kort botid, og at arbeidsinnvandringen betyr mye mer for Norge enn for Sverige.

For dem som har botid 8-15 år er sysselsettingen ganske lik i de to landene. Sverige har her noe høyere sysselsetting blant flyktninger, og lavere i de to andre gruppene. Også for dem det gis innvandringsgrunn for, er det en nedgang fra 8-15 års til mer enn 15 års botid i Norge. Nedgangen gjelder bare for «Andre familieinnvandrere», ikke for flyktninger eller arbeidsinnvandrere. Når sysselsettingen likevel synker, skyldes det at gruppen med høy sysselsetting (arbeidsinnvandrerne) utgjør en mindre del av totalen. I Sverige er det svært liten forskjell mellom de tre gruppene etter innvandringsgrunn. I Norge har arbeidsinnvandrere høyere sysselsetting enn andre i alle varighetsgrupper, blant dem med mer enn 15 års botid er sysselsettingen mer enn 20 prosentpoeng høyere enn hos flyktninger og deres familie. I Sverige er forskjellen mellom de to gruppene gradvis mindre når botiden øker, og er bare 3 prosentpoeng i gruppene med mer enn 15 års botid.

5.5. Oppsummering

Innvandrerne har 15-25 prosentpoengs lavere sysselsetting enn den øvrige befolkningen. Etterkommerne har høyere sysselsetting, men når ikke nivået til den øvrige befolkningen. For nesten alle grupper har kvinner lavere sysselsetting enn menn. For de fleste innvandrerlandene har Finland lavest sysselsetting, og så Danmark. Norge og Sverige har høyere sysselsetting, Norge for dem som kommer fra arbeidsinnvandrerland, Sverige for dem fra flyktningeland.

Sammenhengen mellom botid og sysselsetting er ulik landene mellom. Innvandrere med kort botid har høyere sysselsetting i Danmark enn i andre land, men veksten i sysselsetting er langsom med økende botid, og den synker mye for dem med lang botid. Dette kan skyldes blant annet ulikheter i introduksjonsprogrammets utforming (Hernes og Tronstad 2014, Tronstad, 2016). For Norge er det også en viss nedgang for dem med lengst botid. I Finland og Sverige vokser sysselsettingen med økende botid for alle grupper. For dem med 8-15 års botid er sysselsettingen likevel høyere i Norge enn i Sverige for de fleste grupper, men for dem med mer enn 15 års botid er sysselsettingen i Sverige klart høyest i alle grupper. Forskjellen i sysselsetting mellom innvandrere fra ulike deler av verden, blir klart mindre med økende botid.

Arbeidsinnvandrerne er en grunn til at sysselsettingen blant innvandrere i Norge er så høy, men det er svært liten andel arbeidsinnvandrere blant innvandrere som har bodd i landet i mer enn 15 år. Nedgangen med økende botid er klart større for menn enn for kvinner i Norge, igjen en sammenheng med at andelen arbeidsinnvandrere synker, og at andelen menn blant dem er høy.

6. Hva med dem som er hverken i arbeid eller utdanning?

I de seinere åra er det blitt mer vanlig å være opptatt av dem som faller utenfor både utdanning, opplæring og arbeid enn av den rene arbeidsledigheten. Forkortelsen NEET (Not in Education, Employment, or Trainning) brukes også på norsk. Dette kjennemerket gir et mer nyansert bilde enn bare å se på dem som er under utdanning og dem som er i arbeid, eventuelt er arbeidsløse som separate grupper. De som er inne i introduksjonsprogrammet regnes ikke som å være i arbeid eller under utdanning.

Dataene står i tabell LABO30 (<https://www.nordicstatistics.org/statistics/>), grunnlaget for tabell 6.1. Tallene omfatter bare personer i alderen 20-29 år. Bevelander et al. (2014) viser at andelen NEET stiger med økende alder. I LABO30 er det ikke oppgitt tall for Island, og det mangler tall for andre innvandrere i Danmark enn dem som kommer fra Resten av Europa, fra Afrika og fra Asia. Ellers er det tall i LABO30 for innvandrere og etterkommere fra de vanlige verdensregionene, og fra de 20 mest relevante innvandringsland for Norden. Det er også tatt inn en linje med NEET-tall for den øvrige befolkningen, dem som hverken er innvandrere eller etterkommere.

Forskjellen mellom landene når det gjelder andelen NEET i den øvrige befolkningen, er ikke så veldig stor. Lavest er andelen i Sverige og Norge med 13-14 prosent, så Danmark med 16 prosent og Finland med 18. I Danmark er andelen ett prosentpoeng høyere blant kvinner enn blant menn, i de andre landene er andelen NEET et par prosentpoeng lavere for kvinner enn for menn.

Tabell 6-1 Prosentandel ikke i utdanning, opplæring eller arbeid (NEET) blant innvandrere og etterkommere i alder 20-29 år i 4 nordiske land, etter kjønn, 2016

	Danmark			Finland			Norge			Sverige		
	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner	Alle
Øvrig befolkning	15,4	16,6	16,0	19,2	16,8	18,0	14,1	13,1	13,6	13,7	11,6	12,7
Innvandrere i alt	.	.	.	33,8	43,4	38,4	32,6	38,2	35,4	35,2	40,0	37,5
Norden	.	.	.	29,5	34,4	31,6	19,1	19,2	19,1	34,2	29,9	31,7
EU/EØS	.	.	.	30,3	36,3	33,3	28,7	34,5	31,4	32,3	34,3	33,3
Resten av Europa	23,6	34,3	28,9	27,5	37,2	32,7	22,2	27,6	25,1	20,6	27,9	24,3
Afrika	52,0	51,2	51,7	43,7	57,0	49,7	49,1	51,7	50,3	43,6	50,6	47,0
Asia	37,3	48,6	43,1	35,5	47,8	41,0	34,2	44,8	39,7	37,5	44,5	40,6
Nord-Am. og Oceania	.	.	.	39,8	49,0	44,0	34,4	39,8	37,4	41,7	38,9	40,3
Sør og Mellom-Am.	.	.	.	33,2	43,6	37,9	29,8	33,8	32,1	24,3	26,9	25,6
Etterkommere i alt	25,4	23,2	24,3	30,9	26,4	28,8	20,3	17,3	18,8	20,4	15,7	18,1
Norden	22,6	17,9	20,4	42,2	22,4	32,7	19,3	..	19,0	22,2	17,3	19,8
EU/EØS	22,4	20,3	21,3	22,1	24,3	23,1	18,8	17,8	18,3	22,3	18,2	20,3
Resten av Europa	22,5	19,8	21,2	27,5	23,4	25,4	18,6	13,1	15,8	18,0	13,6	15,9
Afrika	35,6	26,2	31,2	40,8	36,6	38,8	29,3	21,2	25,4	28,3	17,6	23,1
Asia	24,6	23,6	24,1	28,1	24,2	26,2	18,4	16,8	17,6	18,2	14,7	16,5
Nord-Am. og Oceania	24,8	25,0	24,9
Sør og Mellom-Am.	26,7	26,0	19,5	22,9	21,3	16,7	19,1

Kilde: Tabell LABO30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

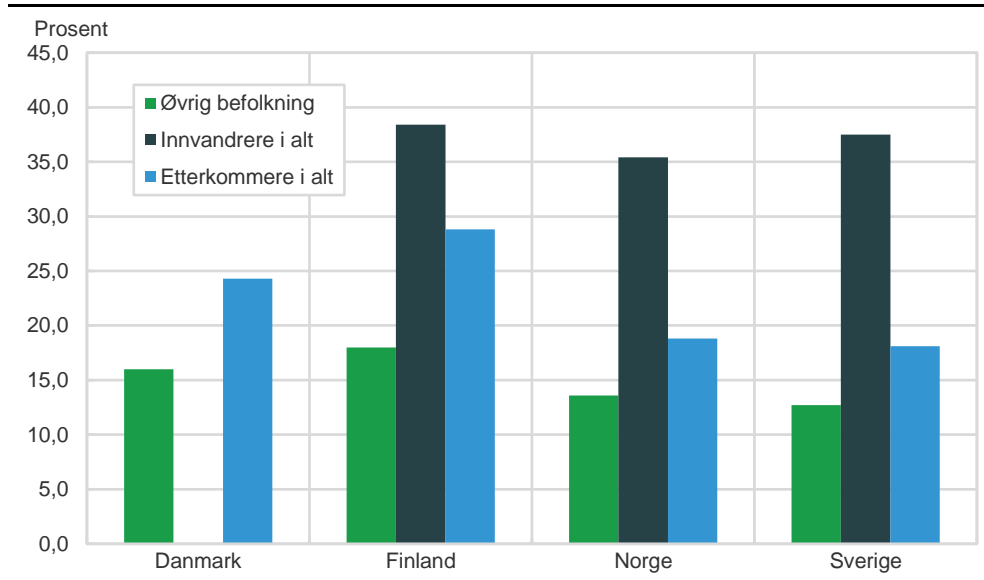
6.1. Innvandrerne

Innvandrerne under ett har ganske like tall i de tre landene som har sum-tall, 35-38 prosent kommer i gruppen NEET (figur 6.1). Forskjellen mellom kvinner og menn varierer mer, 5 prosentpoeng i Norge og Sverige, og 10 prosentpoeng flere kvinner enn menn i NEET i Finland. Det at innvandrerkvinner har klart høyere andel i NEET enn det menn har, henger nok sammen med både at innvandrerkvinner har betydelig flere familieoppgaver enn menn, og at særlig de som ikke var aller yngst ved innvandringen kan være preget av gamlelandets kjønnsrollemønster.

Innvandrere fra de andre nordiske landene har store ulikheter i mønster. Andelen NEET er under 20 prosent i Norge og over 30 i Finland og Sverige. I Finland er andelen NEET 5 prosentpoeng høyere blant kvinner enn blant menn, i Sverige er det omvendt. For EU-innvandrere ligger andelen NEET på 30 prosent eller litt mer i alle grupper. Andelen NEET blant innvandrere fra Afrika ligger på omkring 50 prosent i alle nordiske land. Det vil altså si at halvparten av innvandrerne fra Afrika i alderen 20-64 år verken var i arbeid eller under utdanning i noen av de fire store nordiske landene. Det er stor forskjell mellom kjønnene i Finland og også i Sverige, men ikke i Danmark og Norge. Innvandrere fra Asia har lavere andel NEET enn dem fra Afrika, men nivået er likevel høyt, rundt fire av ti. Kjønnsforskjellen er stor og konsistent, andelen NEET er rundt 10 prosentpoeng høyere for kvinner enn for menn, i alle fire landene.

Tallene for enkeltland vil i varierende grad være preget av tilfeldigheter, men noen fellestrekk er det. Andelen NEET blant innvandrere fra Syria er svært høy (mellom $\frac{2}{3}$ og $\frac{3}{4}$ for alle land), fordi det i 2016 var så mange nyankomne blant syrerne. Somaliere har også høye verdier. Innvandrere fra Pakistan har høye andelen NEET i Danmark og Sverige, men ikke Norge og Finland. Innvandrere fra tidligere flyktningeland som Bosnia-Hercegovina og Vietnam har lave andeler i alle landene.

Figur 6-1 Prosentandel ikke i utdanning, opplæring eller arbeid (NEET) blant innvandrere og etterkommere i alder 20-29 år i 4 nordiske land, 2016

Kilde: Tabell LABO30 <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>

6.2. Etterkommerne

Etterkommerne har mye lavere NEET-andeler enn innvandrerne i nesten alle grupper som lar seg sammenlikne, men mønsteret er likevel ganske likt. Høyest andel NEET i Finland, lavest i Sverige og Norge (figur 6.1). I disse to landene er andelen NEET blant etterkommerne bare halvparten av andelen blant innvandrerne, men etterkommerne har likevel 5 til 10 prosentpoeng høyere andel enn den øvrige befolkningen.

De laveste andelene finner vi blant etterkommere med bakgrunn fra Europa utenfor EØS. Etterkommere med bakgrunn fra Norden og EU har også gjennomgående lave andeler, med menn i Finland som er etterkommere av innvandrere fra andre nordiske land som et slående unntak. At de skal ha høyere andel NEET enn alle andre grupper i tabell 6.1, virker ikke umiddelbart å være sannsynlig. I alle fire

landene er andelen NEET høyest blant etterkommere med bakgrunn i Afrika (tabell 6.1).

I alle grupper etterkommere er andelen NEET klart høyere blant menn enn blant kvinner, altså det motsatte av det vi fant blant innvandrerne. Det er mulig dette sier noe viktig om endringer i kjønnsrollemønstre fra innvandrerne til etterkommerne. Andelen NEET blant kvinner med bakgrunn i Afrika er 20-30 prosentpoeng lavere blant etterkommere enn blant innvandrere. Størst er forskjellen i Sverige, med 33 prosentpoeng (50 mot 17). Her var altså halvparten av innvandrerkvinnene fra Afrika utenfor både arbeid og utdanning, mens det gjaldt bare én av seks blant etterkommerne.

Det er få enkeltland hvor vi finner så mange etterkommere i alderen 20-29 år at alle de nordiske landene kan gi tall for dem. De laveste andelen NEET finner vi blant etterkommere med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina og Vietnam. Som vi så, også innvandrerne fra disse landene kom bedre ut enn andre. Dessuten har etterkommere med bakgrunn i Tyrkia og Iran lave andeler NEET i Sverige. Også blant etterkommerne er det somalierne som har høyest andel NEET blant de land vi kan gi tall for, med 30 prosent i Norge og Sverige, og over 50 prosent i Danmark og Finland. Selv om disse tallene er høye, er de 10-20 prosentpoeng lavere enn for innvandrerne.

7. Sammendrag og konklusjoner

Om prosjektet

Dette prosjektet er en beskrivelse og analyse basert på nordiske komparative data for migrasjon og integrasjon, lagt inn i Nordisk Ministerråds tabelldatabase for nordiske data <https://www.nordicstatistics.org/statistics/>, etter initiativ fra Statistisk sentralbyrå i Norge. Data er tilrettelagt av de nordiske statistiske sentralbyråene med så langt som mulig felles definisjoner, og er finansiert av Nordisk Ministerråd.

De variable som dette prosjektet har lagt vekt på å få med, er opplysninger for innvandrerne i hvert av de fem nordiske landene om kjønn, alder, botid og innvandringsgrunn for innvandrere fra alle land. Der det er relevant, skilles det mellom innvandrere (født i utlandet, og med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre), og personer født i landet med to foreldre som er innvandrere, kalt etterkommere. For å kunne analysere integreringen, er det også tabeller som viser deltakelse i utdanning og høyeste fullførte utdanning, sysselsetting og hvem som står utenfor arbeidslivet og heller ikke er under utdanning eller opplæring.

Dessverre er det ikke full dekning for alle land for alle variabler. Noen ganger skyldes det et gruppen kan være for små til at det kan gis tall, men de alvorligste manglene er knyttet til innvandringsgrunn. Den mangler for Danmark, Finland og Island, og definisjonene av målgruppen er så ulik i Norge og Sverige at sammenlikninger ikke kan gjøres uten betydelige forbehold. Det er ikke gitt tall for etterkommeres deltakelse i utdanningssystemet. Andre mangler er beskrevet i teksten.

Hvor mange innvandrere, og hvor kommer de fra

Norden hadde 1.1. 2017 om lag 3 1/3 mill. innvandrere og 925 000 etterkommere, i alt 4 ¼ mill. med innvandrerbakgrunn. Nordens innbyggertall var 26,8 mill., så innvandrerne utgjorde 12,4 prosent av folketallet, og etterkommerne 3,5 prosent. Sverige hadde 51 prosent av Nordens innvandrere, og 37 prosent av befolkningen.

Ser vi på enkeltland, er det flere innvandrere fra Polen (240 000) enn fra noe annet land. Polen er største innvandringsland i Island og Norge, og betydelig også i Danmark og Sverige. Syria er det nest største landet (207 000), og det er etter 2016 kommet såpass mange at de nok er det største landet i 2020. Også fra Irak er det kommet mange, nesten 200 000 ved inngangen til 2017. Om man skulle behandlet landene i tidligere Jugoslavia som ett land, og de i tidligere Sovjet som ett, ville disse to landene blitt de med flest innvandrere i Norden. Det er flest fra tidligere Sovjet med 320 000, flest i Finland, og 250 000 fra tidligere Jugoslavia, to av tre i Sverige.

Det er 925 000 født i Norden med to innvandrerforeldre, 400 000 hadde bakgrunn fra Asia. Nesten tre av fem etterkommere i Norden, bor i Sverige. Flest etterkommere hadde foreldre fra Finland og fra Irak (77 000 hver), og Tyrkia (70 000). Sverige hadde nesten alle (98 prosent) med bakgrunn fra Finland og to av tre med bakgrunn fra Irak. Om landene i tidligere Jugoslavia behandles under ett, er det litt over 100 000 etterkommere derfra. Det er 54 000 etterkommere med bakgrunn fra tidligere Sovjet i Norden, det samme som fra Somalia. Antallet etterkommere fra et land er selvfølgelig avhengig av antallet innvandrere herfra, og av botid og hvor vanlig det er at innvandrerne danner par med andre innvandrere fra samme land (homogami).

Migrasjonsmønster

For å få en bedre forståelse av hvem innvandrerne i Norden er, har vi valgt å gi en kort beskrivelse av migrasjonsmønsteret for Norden fra 1990. Dette er tall som er samlet og tilrettelagt i den nordiske databasen lenge før vårt prosjekt startet, men det er ikke laget så mange samlede beskrivelser av det mønsteret tallene gir. Tabellene beskriver inn-, ut- og nettovandring mellom de nordiske landene og sju verdensregioner og 48 land, etter flytternes kjønn, alder og statsborgerskap.

Flest innvandringer til Norden i perioden 1990-2018 kom fra Polen, USA, Tyskland og Storbritannia, med nær 300 000. Først deretter kommer flyktingeland som Syria og Irak.

Det største antallet innvandringer er til Sverige, med unntak av siste del av 1990-tallet. Da flyttet flest til Danmark. I forhold til folketallet er det i hele perioden Island som har hatt flest innvandringer. Sverige har hele tiden fra 1990 vært det viktigste innvandringslandet for dem som kommer fra Afrika, Asia og Latin-Amerika. Innvandringen fra de nye EU-landene har betydd mye for Island og Norge, mens innvandringen fra Vest-Europa og USA har vært viktigere for Danmark enn for de andre landene. Tidligere Sovjet (særlig Russland og Estland) betyr mest for Finland.

Antallet utvandringer har alle år vært større fra Danmark enn fra de andre landene. Dette er ett av flere områder som skiller Danmark klart fra resten av Norden. I de senere årene er det med unntak av Finland, flere utenlandske enn egne statsborgere som er flyttet ut. Dette til tross for at utenlandske statsborgere utgjør bare 10 – 20 prosent av landenes folketall. I forhold til antallet utenlandske statsborgere, flytter nå omtrent 10 prosent av dem årlig ut fra Danmark og Island, 4 prosent fra Norge og 2,5 – 3 prosent fra Finland og Sverige. Det sier nok mye om hvor de utenlandske statsborgerne ser sin framtid.

Utvandringsstatistikken for de store landene er slik at det største antallet utvandringer går til «Ukjent innvandringsland», omtrent 25 000 hvert av de siste årene. Av de tallene som oppgis, flyttet etter 2015 de fleste (10 000 hvert år) til Sverige, USA, Storbritannia og Tyskland, og litt færre til Polen og Norge. Utvandringene varierer mye mindre fra år til år enn det innvandringene gjør. Det har vært om lag 170 000 utvandringer, mens antallet innvandringer har variert mellom 320 000 og 370 000 de siste fire årene.

De nordiske landene har gjennomgående hatt netto innvandring hvert år siden 1990, og som oftest størst til Sverige. Samlet netto innvandring 1990-2018 var nesten 2,7 mill., to tredeler av den samlede befolkningsveksten i Norden. Nesten halvparten av netto innvandringen gikk til Sverige, Norges netto innvandring var halvparten av Sveriges.

Utdanning

Deltakelse i videregående og i høyere utdanning er målt bare for personer i alderen 16-29 år, og med minst to års botid i landet. Ofte regnes jo deltakelse i utdanning som en god vei til integrasjon, men for innvandrerne kan det også være gode grunner til ikke å være under utdanning, uten at det hindrer integrasjonen. Mange innvandrere, og særlig arbeidsinnvandrere har gjort unna utdanningen i hjemlandet, og de kommer for å nyttiggjøre seg den i arbeidsmarkedet. Andre innvandrere, mest vanlig blant flyktinger, har i utgangspunktet så lite utdanning at de har en lang vei fram til en mulig deltakelse i videregående eller høyere utdanning. Deltakelse i grunnskoleutdanning blir ikke registrert. Sammenhengen mellom utdanning og integrering er nok mer entydig blant etterkommerne, men databasen

har informasjon bare om innvandrernes, ikke etterkommernes, deltakelse i utdanningssystemet.

I de fire store nordiske landene er 30-40 prosent av innvandrerne i alder 16-29 år under utdanning, i Island med så stor arbeidsinnvandring bare 20 prosent. I Danmark er andelen som er i høyere utdanning den dobbelte av andelen i videregående, i de andre landene er andelen i høyere utdanning omtrent halvparten av andelen i videregående. Blant de yngste (16-19 år) er bare halvparten av innvandrerne i Danmark under utdanning, mot mellom $\frac{2}{3}$ og $\frac{3}{4}$ i de andre landene. I denne alderen går praktisk talt alle som tar utdanning, i videregående skole.

Det er store ulikheter i utdanningsfrekvens for innvandrere fra ulike land, men mønsteret er ganske likt i de nordiske landene. Danmark avviker noe fra de andre, blant annet fordi det kommer mange både fra Norden og resten av verden til Danmark for å ta utdanning. Innvandrere fra Thailand har gjennomgående store andeler i videregående skole, og innvandrere fra Somalia har bare litt lavere andeler. Relativt lave andeler i videregående utdanning har også innvandrere fra Tyrkia, India og Kina, men India og Kina har høye andeler i høyere utdanning. Thailand og Somalia har, sammen med Syria, de laveste andelene som er under høyere utdanning.

Frafallet i videregående utdanning er av betydelig omfang i Island, Norge og Sverige, mens frafallet er mye lavere i Finland. Danmark har ikke oppgitt tall for frafall i videregående utdanning. I Island har to av tre innvandrere ikke fullført videregående skole inne fem år etter de startet, mens det i Finland «bare» er én av tre. Det er i alle grupper flere menn enn kvinner som ikke fullfører videregående utdanning på normert tid.

Utdanningsnivået for personer i alderen 20-64 år er ikke systematisk forskjellig mellom innvandrere, etterkommere og den øvrige befolkningen. Innvandrerne i Danmark har høyere utdanning enn etterkommerne, i Sverige er det omvendt, og i Norge er nivåene nokså like. Det er flere kvinner enn menn med høyere utdanning blant innvandrerne i Norge, i Danmark og Sverige er forskjellene mindre, men de går i samme retning. Blant etterkommerne er kjønnsforskjellene mye større enn blant innvandrerne.

Sysselsetting

Vi har data for sysselsetting blant innvandrere og etterkommere i de fire store landene, men ikke for Island. Sysselsettingen under ett er noe høyere i Sverige enn i Norge og Danmark, og mye høyere enn i Finland. Innvandrerne har gjennomgående mye lavere sysselsetting enn den øvrige befolkningen, 25 prosentpoeng i Sverige, 20 prosentpoeng i Danmark og Finland, og «bare» 15 prosentpoeng lavere i Norge. Den eneste gruppen som når nivået til landets øvrige innbyggere, er innvandrere fra andre nordiske land i Norge. Innvandrer menn har klart høyere sysselsetting enn innvandrer kvinner.

I Norge er det høyere sysselsetting enn i de andre landene for innvandrere fra øvrige Norden og fra EU ellers, mens for resten av verden er andelene mer like. Finland har lavest sysselsetting av de nordiske landene for innvandrere fra alle verdensregioner. Innvandrere fra Norden og EU har høyest sysselsetting i alle fire store land, i Norge og Sverige er også sysselsettingen for innvandrere fra det øvrige Europa ganske høy. Innvandrere fra Afrika og deretter Asia har lavest sysselsetting i alle landene. De fra Sør- og Mellom-Amerika har lavere sysselsetting enn europeerne, unntatt i Sverige.

Finland har lavest sysselsetting for innvandrere fra de fleste land og regioner, fulgt av Danmark. Norge har høyere sysselsetting enn Sverige for dem fra arbeidsinnvandringsland, mens Sverige har klart høyest sysselsetting for dem som kommer fra flyktingeland. I alle landene har innvandrere fra Syria, med så stor andel nyankomne, lavest sysselsetting. Deretter kommer de fra Somalia, som ikke lenger har så kort botid, og Irak.

Landene med høyest sysselsetting, varierer mer. Innvandrere fra arbeidsinnvandringsland har ofte høy sysselsetting, og av de store flyktingelandene har innvandrere fra Vietnam ofte relativt høy deltakelse i arbeidsmarkedet. Innvandrere fra India har sysselsetting nær gjennomsnittet for innvandrere under ett. Iranere i Sverige og pakistanere i Norge har klart høyere sysselsetting enn tilsvarende grupper i andre land.

Etterkommerne har gjennomgående høyere sysselsetting i Sverige og lavere i Finland enn i de andre landene. Etterkommerne har høyere sysselsetting enn innvandrerne i mange grupper, til tross for at relativt mange er så unge at de fortsatt er under utdanning. Døtre av somaliske innvandrere har dobbelt så høy sysselsetting som innvandrerkvinner fra Somalia både i Finland, Norge og Sverige. Det er klart mindre forskjeller i sysselsettingen etter landbakgrunn for etterkommere enn det er for innvandrere.

Det er lett å begrunne at sysselsettingen bør øke med botiden. Beherskelsen av vertslanets språk blir mye bedre med økende botid, og tilegnelsen og forståelsen av de sosiale kodene som gjelder i arbeidslivet og i samfunnet ellers, likeens. Men sammenhengen mellom botid og yrkesdeltaking er ikke lineær, og den er ikke lik i de fire landene.

For Sverige og Finland øker sysselsettingen hele tiden med botid, slik at dem med mer enn 15 års botid har høyere sysselsetting enn alle med kortere botid. Økningen med økende botid er sterkest i Sverige, særlig for dem som kommer fra land utenfor Europa. I Sverige er en betydelig større andel av innvandrere med lang botid i arbeid enn det er i andre land, hvor store innvandrergrupper synes å falle ut av arbeidsmarkedet når botiden overstiger ti år. De store forskjellene som er etter region for dem med kortest botid i Sverige (sysselsettingsprosent mellom 23 og 55), reduseres til bare mellom 70 og 78 prosent for dem som har bodd i Sverige i mer enn 15 år.

I Danmark og Norge øker sysselsettingen fram til 8-15 års botid, men så blir det tydelig nedgang for dem med mer enn 15 års botid, 8 prosentpoeng i Danmark og 5 prosentpoeng i Norge. Disse landene har ikke en slik utjevning av forskjellene etter regional bakgrunn som det vi så for Sverige. De første årene etter ankomst er menns sysselsetting mye høyere enn kvinners, men forskjellene minker gradvis med økende botid.

Også de forskjellene som er i sysselsetting mellom innvandrere fra ulike land, holder seg med botiden. Innvandrere fra land med høy sysselsetting rett etter ankomst, vil ha høy sysselsetting etter mer enn 15 års botid, de med lav sysselsetting forblir lave. Men forskjellene blir gradvis mindre fordi dem med lav sysselsetting i starten har raskere vekst i sysselsettingen enn dem som i utgangspunktet lå høyt.

Når vi betrakter sysselsettingens utvikling med botid i de nordiske landene, er det viktig å huske at grupper med lang botid kom til landet ved århundreskiftet og tidligere, og kan gjerne være helt annerledes sammensatt enn dem som kom for få år siden. De gruppene som ble rekruttert som utvandrere for 15-20 år siden er ofte

helt andre enn grupper som kommer nå. De kom også til samfunn som på mange måter er ulike dagens, blant annet ved at etterspørselen etter ufaglært arbeidskraft er blitt svært mye mindre. Dessuten vil også tilbakeflytting ha en betydelig effekt: De fleste arbeidsinnvandrere som kom før århundreskiftet bor ikke lenger i Norden, mens de aller fleste flyktninger fra den gang, gjør det.

Dem som er i hverken arbeid eller utdanning (NEET)

Andelen som er hverken i arbeid, utdanning eller opplæring, er ganske like for innvandrere i Finland, Norge og Sverige med litt flere enn én av tre. Andelen er klart høyere for kvinner enn for menn. For innvandrere fra Afrika er halvparten hverken i arbeid, utdanning eller opplæring. Også blant dem fra Asia er andelen NEET høy, fire av ti. Kjønnforskjellen er ganske lik i nesten alle grupper, om lag 10 prosentpoeng, unntatt for asiater i Norge hvor den bare er 3 prosentpoeng.

For etterkommere er andelen NEET mye lavere enn for innvandrere, i Norge og Sverige bare halvparten av innvandrernes nivå. Likevel har etterkommerne 5-10 prosentpoeng høyere andel NEET enn det den øvrige befolkningen har. Blant etterkommerne er andelen som hverken er i arbeid, utdanning eller opplæring lavere enn blant kvinner enn blant menn i alle fire land. Høyest andel NEET blant etterkommere er det i Finland, lavest i Sverige og Norge. I alle grupper er det dem med foreldre født i Afrika som har høyest andel NEET, men andelen er dog 20-30 prosentpoeng lavere enn for innvandrene.

Referanser

- Aalandslid, V. et al. (2019): New comparative data on migrants and their integration in the Nordic countries. Presentasjon ved Nordisk Statistikermøte i Helsinki, 2019. Hentet fra: <https://nsm2019.fi/papers-and-presentations.html> 2. Processing and Analysing/ Fruitfull multinational cooperation
- Arbetsmarknadsdepartementet (2013): Nordisk Fickfacta Statistik om integrasjon 2013. Hentet fra: <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/arkiv/nordisk-fickfakta-statistik-om-integration-2013>
- Bevelander, P. et al. (2014): *Scandinavia's Population Groups Originating from Developing Countries: Change and Integration*. Current Themes in IMER Research Number 14. Malmö Universitet. Hentet fra: <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/15796/CT%2014.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.
- Bjerre, J., Drescher, M. og Tofting, K. (2019): Indvandrere og efterkommer i de nordiske lande. *DST analyse* 2019/04. Hentet fra: <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetAnalyse.aspx?cid=32554>
- Bratsberg, B., Raaum, O. and Røed, K. (2017): Immigrant labour market integration across admission classes. *TemaNord* 2017:520. Nordisk Ministerråd. Hentet fra: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1090694/FULLTEXT01.pdf>
- Brochmann, G., Hagelund, A., Borevi, K., Jønsson, H. V., og Petersen, K. (2012): *Immigration policy and the Scandinavia welfare state, 1945-2010*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. Hentet fra: <https://doi.org/10.1057/9781137015167>
- Calmfors, L. og Gassen N. S. (2019): *Integrating Immigrants into the Nordic Labour Markets*. Nordic Council of Ministers, København. Hentet fra: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1317928/FULLTEXT01.pdf>
- Dalgard, A. B. (red) (2018): *Levekår blant norskfødte med innvandrereforeldre i Norge 2016*. Rapporter 2018/20. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekar-blant-norskfodte-med-innvandrerforeldre-i-norge-2016>
- Danmarks statistik (2019): *Indvandrere i Danmark 2019*. Hentet fra: <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=29446&sid=indv2019>
- Grunfelder, J. et al. (red) (2020): *State of the Nordic Region 2020*. Nordic Council of Ministers, København. Hentet fra: <https://pub.norden.org/nord2020-001/>
- Hernes, V., Arendt, J. N., Joona, P. A. og Tronstad, K. R. (2019): *Nordic integration and settlement policies for refugees*. TemaNord 2019:529. Nordic Council of Ministers. Hentet fra: <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1306724/FULLTEXT01.pdf>
- Hernes, V. og Tronstad, K.R. (2014): *Komparativ analyse av introduksjonsprogram i Norge, Sverige og Danmark*. NIBR-Rapport 2014:19. Hentet fra: <http://www.hioa.no/extension/hioa/design/hioa/images/nibr/files/filer/2014-19.pdf>

- Kirkeberg, M. I. (red) (2019): *Norskfødte med innvandrerforeldre – hvordan går det med dem?* Rapporter 2019/21. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/norskfodte-med-innvandrerforeldre-hvordan-gar-det-med-dem>
- Lundström, K. (2019): *Integration – En beskrivning av läget i Sverige*. Statistiska Centralbyrån. Hentet fra: https://www.scb.se/contentassets/6834eab09f2c4758bb3fd9c015e765a8/le0105_2019a01_br_be57br1901.pdf
- Lundström, K. og Wikström, P. (2018): Intervju: Nya nordiska data om integration. Hentet fra: <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/intervju-nya-nordiska-data-om-integration/>, og Lägge andel förvärvsarbetande bland utrikes födda i Norden. *Välfärd* 4/2018. Hentet fra: https://www.scb.se/contentassets/e0530a117d2e4ef7833f7d48eb6ee23f/le0001_2018k04_ti_a05ti1805.pdf.
- MIPEx (2015): *Migration Policy Index*. Hentet fra: <http://www.mipex.eu/>.
- Olsen, B. (2012): *Unge med innvandrerbakgrunn i Skandinavia*. Rapporter 2012/21 Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/unge-med-innvandrerbakgrunn-i-skandinavia>
- Pettersen, S. V. og Østby, L. (2013): Innvandrere i Norge, Sverige og Danmark. *Samfunnspeilet* 5/2013. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-i-norge-sverige-og-danmark>.
- Ravenstein, E. G. (1885 og 1889): The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, no. 48, side 167-235, og no. 52, side 241-305
- Statistisk sentralbyrå. (2019): Innvandrere etter innvandringsgrunn. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/flest-innvandrer-pa-grunn-av-arbeid>.
- Staver, A. B., Brekke, J-P og Søholt, S. (2019). *Scandinavia's segregated cities – policies, strategies and ideals*. NIBR Report 2019:8. Hentet fra: <https://fagarkivet.oslomet.no/en/item/scandinavia-s-segregated-cities-policies-strategies-and-ideals>
- Tronstad, K. R. (2016): *Integrering i Skandinavia*. IMDi-rapport 2016. Hentet fra: <https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/arsrapporter-og-styrende-dokumenter/arsrapport-2015/imdi-rapport-2016-integrering-i-skandinavia.pdf>
- Østby, L. (2013): *Norway's population groups of developing countries origin*. Rapporter 2013/10. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/103718?ts=13d6d5b6cc8>
- Østby, L. (2017): Arbeidsinnvandrere – fra hovedstadsfenomen til vanlig syn over hele landet. *Samfunnspeilet* 3/2017. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/arbeidsinnvandrere-fra-hovedstadsfenomen-til-vanlig-syn-i-hele-landet>

Figurregister

Figur 2-1	Innvandrere i de nordiske landene etter botid. Relative tall. 1.1.2017.....	20
Figur 3-1	Inn- og utvandring fra hvert av de nordiske landene, 1990-2018.....	26
Figur 3-2	Relativ nettomigrasjon for landene 1990-2018	32
Figur 4-1	Andel innvandrere 16-29 år i videregående og høyere utdanning. 2016	35
Figur 5-1	Prosentandel sysselsatte innvandrere og etterkommere i alder 20-64 år i 4 nordiske land, etter kjønn. 2016.....	41
Figur 5-2	Prosentandel sysselsatte innvandrere i de nordiske landene etter botid. 2016.....	45
Figur 6-1	Prosentandel ikke i utdanning, opplæring eller arbeid (NEET) blant innvandrere og etterkommere i alder 20-29 år i 4 nordiske land, 2016	48

Tabellregister

Tabell 2-1	Innvandrere, etterkommere og øvrig befolkning etter alder. 1.1. 2017.....	11
Tabell 2-2	Innvandrere og etterkommere etter verdensregion, og etter annet nordisk land. 2017	12
Tabell 2-3	Innvandrere og etterkommere etter verdensregion, og etter annet nordisk land. Norden i alt. 2017	12
Tabell 2-4	Innvandrere og etterkommere fra utvalgte ikke-nordiske land, 2017	15
Tabell 2-5	Innvandrere og etterkommere fra utvalgte ikke-nordiske land, 2017	15
Tabell 2-6	Innvandrere i de nordiske landene etter botid. 1.1. 2017	21
Tabell 3-1	Årlig innvandring til de fem nordiske landene, 1990-2018	24
Tabell 3-2	Utvandring fra hvert av de nordiske landene, 1990-2018	27
Tabell 3-3	Årlig utvandring fra de fem nordiske landene, etter statsborgerskap. 1990-2018.....	28
Tabell 3-4	Årlig nettomigrasjon for de fem nordiske landene. 1990-2018.....	30
Tabell 4-1	Andel innvandrere 16-29 år i videregående og høyere utdanning, etter alder. Prosent. 2016.....	34
Tabell 4-2	Andel innvandrere 16-29 år i videregående utdanning, etter verdensdel. Prosent. 2016	35
Tabell 4-3	Andel innvandrere* 16-29 år i videregående utdanning, fra utvalgte land. Prosent. 2016	35
Tabell 4-4	Andel innvandrere* 16-29 år i høyere utdanning, etter verdensdel. Prosent. 2016	36
Tabell 4-5	Andel innvandrere* 16-29 år i høyere utdanning, fra utvalgte land. Prosent. 2016.....	36
Tabell 4-6	Prosentandel av elevene som ikke hadde fullført videregående skole i løpet av fem år etter skolestart, etter kjønn. 2010 til 2015	37
Tabell 4-7	Innvandrere, etterkommere og øvrig befolkning i alder 25-64 år etter høyeste fullførte utdanning. Prosent. 2016	38
Tabell 5-1	Prosentandel sysselsatte innvandrere og etterkommere i alder 20-64 år i 4 nordiske land, etter kjønn. 2016.....	40
Tabell 5-2	Prosentandel sysselsatte innvandrere og etterkommere i alder 20-64 år fra noen utvalgte land. 2016.....	42
Tabell 5-3	Prosentandel sysselsatte innvandrere i de nordiske landene etter botid. 2016.....	44
Tabell 6-1	Prosentandel ikke i utdanning, opplæring eller arbeid (NEET) blant innvandrere og etterkommere i alder 20-29 år i 4 nordiske land, etter kjønn. 2016	47

© Statistisk sentralbyrå, 2020

Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

ISBN 978-82-587-1210-4 (trykt)

ISBN 978-82-587-1211-1 (elektronisk)

ISSN 0806-2056